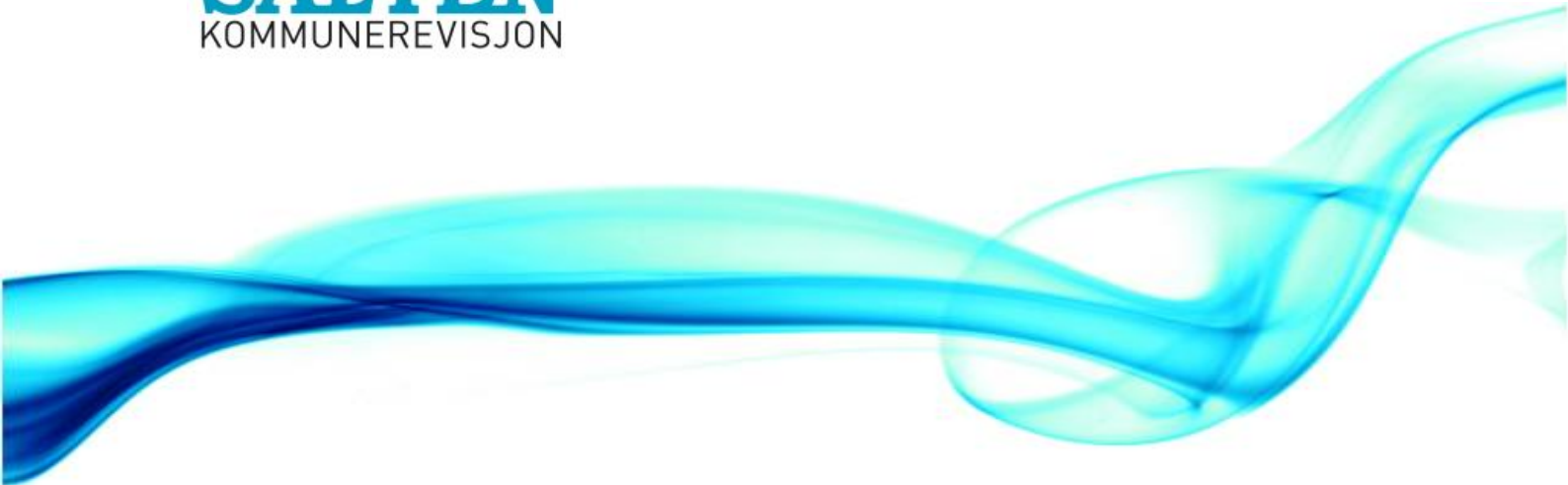

Eierskapskontroll – Bodø kommune

November 2023

FORORD

Salten kommunerevisjon IKS har på grunnlag av bestilling fra kontrollutvalget i Bodø kommune, i sak 52/22 den 22.11.22, gjennomført en eierskapskontroll. Denne rapporten oppsummerer resultatene fra undersøkelsen.

Eierskapskontrollen er gjennomført i overensstemmelse med kommunelovens regler om eierskapskontroll i § 23-4, og forskrift om kontrollutvalg § 14. Formålet med eierskapskontrollen er å belyse om den som utøver kommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets/bystyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring. Herunder se etter muligheter til forbedringer, eventuelt påpeke svakheter og mangler.

Salten kommunerevisjon IKS eies av kommunene Beiarn, Bodø, Fauske, Gildeskål, Hamarøy, Meløy, Saltdal, Steigen og Sørfold, og gjennomfører forvaltningsrevisjon innenfor en rekke områder. Vi har fire forvaltningsrevisorer, hvorav en er samfunnsviter og tre jurister.

Vi gjennomfører oppdragene i samsvar med NKRF – kontroll og revisjon i kommunene sin standard for eierskapskontroll RSK 001 og 002. Krav til revisors uavhengighet følger av kommuneloven § 24-4 og forskrift om kontrollutvalg og revisjon. Vi har i forkant av og underveis i undersøkelsen vurdert vår egen uavhengighet overfor Bodø kommune. Vi er ikke kjent med at det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vår uavhengighet og objektivitet.

Vi takker Bodø kommune og virksomhetene for samarbeidet gjennom prosjektet.

Bodø, den 21.11.2023

Prosjektleder, forvaltningsrevisor

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Innhold

FORORD	2
Sammendrag	5
Del 1 kommunens eierskapsmelding	5
Del 2 eierstyring	5
Del 3 opplæring.....	7
1 Innledning	8
1.1 Bakgrunn og bestilling.....	8
1.2 Revisjonskriterier	8
1.3 Begreper	9
2.0 Metode	10
2.1 Generelt	10
2.2 Bruk av kilder	11
2.2.1 Problemstilling 1.....	12
2.2.2 Problemstilling 2.....	12
2.3 Del 3 om opplæring.....	14
2.4 Kvalitetssikring og verifiseringsprosesser.....	14
3 Del 1 kommunens eierskapsmelding	15
3.1 Problemstilling 1	15
3.2 Revisjonskriterier	15
3.3 Fakta og vurderinger	16
4. Del 2 eierstyring	23
4.1 Problemstilling 2	23
4.2 Revisjonskriterier	23
4.3 Tilrettelegging for eierstyring.....	24
4.3.1 Eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og bystyrets vedtak.....	24
4.3.2 Jevnlig revidere styringsdokumentene.....	27
4.3 Krav til valg og sammensetning av styrene	29
4.3.1 Krav til kompetanse og erfaring	29
4.3.2 Balansert kjønnsrepresentasjon	31
4.3.3 Rutine for vurdering av habilitet	33

4.3.4 Jevnlig vurdere styrets kompetanse	34
4.3.5 Bruk av valgkomite	36
4.4 Eiermøter	37
5. Del 3 opplæring	41
5.1 Opplæring av styremedlemmer	41
5.1.1 Styremedlemmenes behov for opplæring.....	42
5.1.2 Daglige ledere og styrelederens behov for opplæring	43
6. Oppsummering, konklusjoner og anbefalinger.....	45
6.1 Del 1 kommunens eierskapsmelding	45
6.1.1 Konklusjon:	45
6.2 Del 2 eierstyring	45
6.2.1 Konklusjon:	46
6.3 Del 3 opplæring.....	47
6.4 Anbefalinger	47
7. Kommunedirektørens kommentar	48
8. Referanser	49
9. Vedlegg	51
Vedlegg 1 – Kommunedirektørens uttalelse	51
Vedlegg 2 – Utledning til revisjonskriterier	52
Utledning til revisjonskriterier del 1	52
Utledning til revisjonskriterier del 2.....	55

Sammendrag

Salten kommunerevisjon IKS har på bestilling fra kontrollutvalget i Bodø kommune gjennomført en eierskapskontroll.

Formålet med bestillingen er å belyse om Bodø kommune oppfyller lover og retningslinjer for god eierstyring. Det var også en målsetning å belyse eventuelle svakheter, som kan danne grunnlag for en dypere gjennomgang med eierskapskontroll senere.

Prosjektet er gjennomført med utgangspunkt i følgende problemstillinger:

1. *I hvilken grad har Bodø kommune eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven §26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring?*
2. *I hvilken grad muliggjør kommunen eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring?*

I tillegg inneholder rapporten en del 3 om opplæring av styremedlemmer i Bodø kommune.

Del 1 kommunens eierskapsmelding

Bodø kommune har utarbeidet eierskapsmelding med generelle prinsipper og retningslinjer for eierskapene sine. De har også utarbeidet mål og strategier for sine eierinteresser i aksjeselskap og kommunale foretak, gjennom konkrete eierstrategier. Imidlertid har ikke kommunen vedtatt eierstrategier for kommunale foretak for perioden 2019-2023. Mål og strategier for selskapene må tilpasses utviklingen, og er ikke nødvendigvis de samme i dag som for 5 år siden.

Kommunen har heller ikke utarbeidet konkrete eierstrategier for interkommunale selskaper, samvirkeforetak eller selskap med delt ansvar. De konkrete målene og eierstrategiene må derfor revideres/utarbeides, og vedtas for alle selskapsformene som mangler dette.

Konklusjon:

Bodø kommune har i noen grad til stor grad eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven §26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring.

Del 2 eierstyring

Tilrettelegging for eierstyring

Revisor ser at det er gjort betydelige forbedringer i eierskapsmeldingen og tilhørende dokumenter de seneste årene. Selv om noen selskaper mangler konkrete mål og strategier,

kjenner styrene i hovedsak til kommunens mål, og eierstyringen foregår med noen unntak i de riktige fora.

Eierstyringen foregår ikke fullt ut i tråd med kommunens prinsipper og innen rammen av bystyrets vedtak.

Det er gjort mye godt arbeid på dette området, men når det gjelder jevnlig revisjon er det flere styringsdokumenter som ikke kan dokumenteres å være revidert ofte nok i henhold til gjeldende anbefalinger.

Krav til valg og sammensetning av styrene

Bodø kommune har ikke tilstrekkelig tydelige krav om hva slags kompetanse og erfaring som kreves for å bli styremedlem i kommunens selskaper.

Eierorganet har ikke fullt ut sørget for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.

Kommunen har ikke en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer.

Bare er fåtall selskaper kan vise til etablerte rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten.

Bruk av valgkomite er som hovedregel beskrevet i selskapenes styringsdokumenter.

Eiermøter

Bodø kommune jobber med å få tilbake mer regelmessighet og fasthet i gjennomføringen av eiermøter. Regelmessige eiermøter er imidlertid ikke på plass for alle selskapene ennå.

Bodø kommune har ikke eksplisitte retningslinjer for gjennomføring av eiermøter.

Kommunen bør utarbeide retningslinjer for gjennomføring av eiermøter for å sikre at det ikke gis styringssignaler i møtene, og for å sikre at dette blir en uformell arena.

I hovedsak føres det referat fra eiermøtene. Det finnes ingen formell rutine for hvem som har ansvaret for dette. Formannskapssekretæren har tatt ansvar for referatføring, men kommunen bør ha en rutine for referatføring som sikrer referatføring uavhengig av oppmøte i eiermøtet.

Konklusjon:

Bodø kommune muliggjør i noen grad eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring.

Del 3 opplæring

I denne delen en beskriver vi hvordan Bodø kommune har forholdt seg til opplæring av folkevalgte og styremedlemmer. Denne delen krever dermed ingen konklusjon. Vi har likevel valgt å kort oppsummere våre funn.

Kommunen mangler en strategi om opplæring, i eierskapsmeldingen. Vår vurdering er at Bodø kommune er best tjent med riktig kompetanse i sine styrer.

Selv om opplæring har vært gjennomført og tilbudt også til styremedlemmer tidligere, kan det være en fordel å få formalisert dette gjennom et prinsipp om opplæring av folkevalgte og styremedlemmer, i eierskapsmeldingen.

Anbefalinger

På bakgrunn av våre funn, vurderinger og konklusjoner slik de kommer frem i rapporten her, gir vi følgende anbefalinger:

- 1 Bodø kommune skal minst en gang hver valgperiode utarbeide en fullstendig eierskapsmelding som skal vedtas av bystyret.
- 2 Bodø kommune må i eierskapsmeldingen få på plass konkrete eierstrategier for alle sine selskap.
- 3 Bodø kommune bør i eierskapsmeldingen få på plass et prinsipp om opplæring, og hvem som skal ha tilbud om dette.
- 4 Bodø kommunes eierskapsmelding bør være lett tilgjengelig på kommunens hjemmesider.
- 5 Bodø kommune bør i eierskapsmeldingen konkretisere et prinsipp om balansert kjønnsrepresentasjon, og følge opp dette i styrene.
- 6 Bodø kommune bør ha retningslinjer for gjennomføring av eiermøtene.
- 7 Bodø kommune bør utarbeide en rutine for å jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.
- 8 Bodø kommune bør søke å få etablert rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten.
- 9 Bodø kommune bør ha en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og bestilling

Salten kommunerevisjon IKS har på bestilling fra kontrollutvalget i Bodø kommune gjennomført en eierskapskontroll. Bakgrunnen for bestillingen er kontrollutvalget sitt vedtak i sak 52/22 den 22.12.22. Formålet med bestillingen er å belyse om Bodø kommune oppfyller lover og retningslinjer for god eierstyring. Det var også en målsetning å belyse eventuelle svakheter, som kan danne grunnlag for en dypere gjennomgang med eierskapskontroll senere.

Kontrollutvalget ønsker i sin bestilling informasjon om kommunes opplæring av folkevalgte styremedlemmer. Vi har ikke funnet kriterier i autoritative kilder som stiller krav til kommunens opplæring av styremedlemmer ut over de som er folkevalgte. Dette er løst ved å tilføye en del 3 til rapporten, som beskriver våre funn på dette området.

Prosjektet er gjennomført med utgangspunkt i følgende problemstillinger:

- 1. I hvilken grad har Bodø kommune eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven § 26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring?*
- 2. I hvilken grad muliggjør kommunen eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring?*

Kontrollutvalget ønsket i sin bestilling innhenting av dokumentasjon fra 9 av kommunens største selskaper. Vi har valgt ut følgende selskaper:

- Aksjeselskap: Bodø Energi, Salten Kraftsamband, Saltens Gruppen og Bodø Spektrum
- Interkommunale selskap: IRIS Salten og Salten Brann
- Kommunale foretak: Bodø Spektrum, Stormen Konserthus og Bodø Havn

Valget av selskaper er gjort for å få med selskaper som representerer ulike typer virksomhet og for å se om eierstyringen blir praktisert ulikt ovenfor selskaper innenfor samme eller ulike selskapsformer.

1.2 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal bli vurdert opp mot. Kriteriene er utledet fra autoritative kilder i samsvar med kravene i gjeldende standard for eierskapskontroll. I dette prosjektet er revisjonskriteriene hentet fra:

- Kommuneloven
- Bodø kommunes eierskapsmelding
- KS folkevalgtprogram 2019 Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll

Kriteriene er ikke nødvendigvis uttømmende for ethvert krav som stilles til alle sider av arbeidet innenfor området. Kriteriene er oppstilt på bakgrunn av revisjonens vurdering av hva som er det sentrale, for kommunen ved oppfølging av sine eierskap og styring av disse.

1.3 Begreper

- Eierorgan: Eierens øverste organ for styring av den eide virksomheten. For Bodø kommune er bystyret eierorgan for kommunale foretak, formannskapet er eierorgan for heleide aksjeselskap, representantskap er eierorgan for interkommunale selskap. For deleide aksjeselskap er enten representantskap eller generalforsamling selskapets eierorgan.¹
- Eierstyring: Eiers anvendelse av lovlige virkemidler i riktig organ for å drive styring av sine eierskap. Styring gjennom dokumenter er et anvendt virkemiddel innen eierstyring, i form av ulike strategier, rutinebeskrivelser, årsrapporter, planer og meldinger.²
- Folkevalgt: Som folkevalgte menes medlemmer av organer som kommunestyret, kontrollutvalg og lignende. KS definisjon tar utgangspunkt i at de fleste folkevalgte er direkte valgt av folket, mens andre folkevalgte er indirekte valgt av folket, det vil si valgt av andre folkevalgte.³
- Styringsdokumenter: Det finnes ulike styringsdokumenter som eiere kan utarbeide for styring av sine selskaper. Alle selskapsformene har relevante lover, forskrifter, instruks med mer som styringsdokumenter i tillegg til de selskapsspesifikke dokumentene. Eierskapsmelding må utarbeides uavhengig av selskapsform. Ulike styringsdokumenter kan være vedtekter/selskapsavtaler/aksjonæravtaler.⁴
- Virksomhet/selskap: I rapporten anvendt som en felles betegnelse for alle organisasjonsformer for kommunens eierskap.

¹ Bodø kommunes eierskapsmelding (2021, s.3).

² Norsk by og regionforskning (NIBR). Rapport 2015:1, *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap*.

³ KS (2020, s.6). *Folkevalgtes rettigheter og plikter*.

⁴ Samfunnsbedriftene (2022). *Eierstyring av kommunale selskaper: Hva kjennetegner god eierstyring?*

2.0 Metode

2.1 Generelt

Prosjektet er gjennomført i henhold til NKRF sine standarder RSK 001 og 002. Standardene angir hva som er god kommunal revisjonsskikk innen forvaltningsrevisjonsfeltet, og består av krav og anbefalinger knyttet til hvordan en prosjekter innenfor forvaltningsrevisjon skal gjennomføres. Den første problemstillingen handler om eierskapskontroll, mens undersøkelsen av den andre problemstillingen er gjennomført som en forvaltningsrevisjon. I prosjektet retter vi oss mot perioden 2019- 2023.

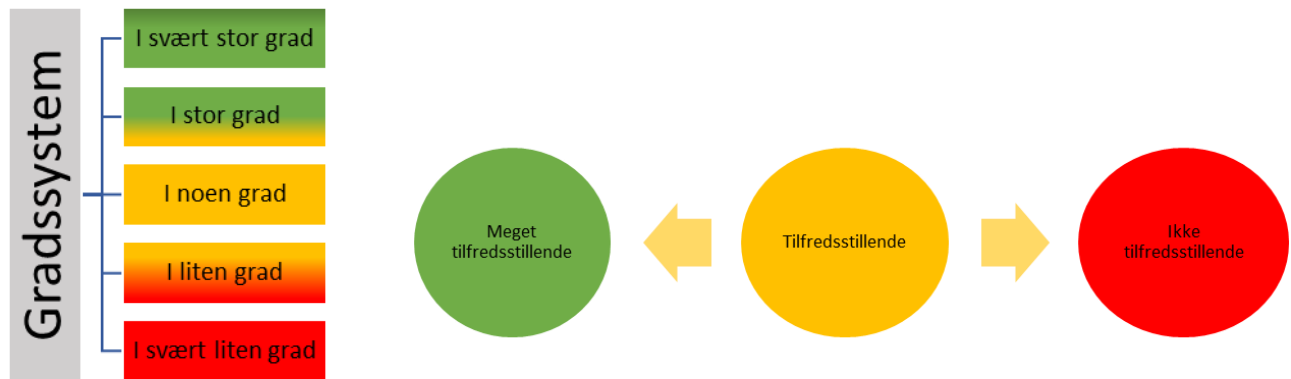
Forvaltningsrevisjon blir i kommuneloven § 23- 3 definert som systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak. Eierskapskontroll er en form for forvaltningsrevisjon rettet mot kommunens håndtering av sine eierskap, og hjemlet i kommuneloven § 23- 4. Dette innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresser gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrevedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Revisors kontaktperson for gjennomføringen av eierskapskontrollen har vært stabsleder for næringsutvikling i Bodø kommune. Oppstartsmøte for eierskapskontrollen ble avholdt den 21.06.2023 med kontaktperson, kommunedirektør og en representant fra økonomi og finansavdelingen.

Kommunen har utarbeidet prinsipper for eierstyring med utgangspunkt i KS sine anbefalinger. KS sine anbefalinger representerer praksis i Norge i dag, og er en del av grunnlaget som kontrollkriteriene som denne eierskapskontrollen er basert på.

Eierskapsmelding kan deles inn i del 1 og del 2, hvor første del omhandler generelle prinsipper og styringsregler for kommunens eierskap. Andre del skal inneholde en oversikt over alle kommunens eierskap med konkrete eierstrategier og mål for hvert enkelt selskap. Vi vil i det videre omtale disse som del 1 og del 2 av eierskapsmeldingen.

Konklusjonen i rapporten relaterer seg til gradssystemet nedenfor:

2.2 Bruk av kilder

Med gyldige data menes at dataene som samles inn i prosjektet skal utgjøre et relevant, tilstrekkelig og sannferdig grunnlag for å vurdere den reviderte enhet opp mot revisjonskriteriene og problemstillingene. Vi har benyttet oss av kildetriadning for å styrke rapportens reliabilitet og validitet, dette vil si å innhente data om samme forhold gjennom flere ulike kilder og ved bruk av forskjellige metoder.

Vi vurderer at dokumentasjonen og informasjonen som er innhentet, dekkende for de forhold vi har søkt å undersøke. Videre har vi vurdert eventuelle feilkilder i det innsamlede datamaterialet. Vi har benyttet oss av dokumentanalyse, intervju, spørreundersøkelse og skriftlige spørsmål. Herunder:

- Dokumentanalyse: Bodø kommunes eierskapsmelding, vedtekter/selskapsavtale, styreinstrukser, styredokumenter og referat fra Eiermøter.
- Det er gjennomført intervju med kommunalsjef næringsutvikling (kommunalsjef NU), og intervju med formannskapssekretær og stabsleder næringsutvikling (stabsleder NU). Kommunedirektør og tidligere ordfører (perioden 2019- 2023) ble gitt anledning til å komme med innspill utover data gitt av kommunalsjef NU og stabsleder NU gjennom forespørsel fra revisjonen på e-post. Revisjonen har ikke mottatt tilbakemelding på at de ville komme med innspill.
- Vi har gjennomført spørreundersøkelse blant alle styremedlemmer i sju av de ni utvalgte selskapene.
- Det er sendt ut skriftlige spørsmål til alle daglige ledere og styreledere i de utvalgte selskapene.

Samlet sett mener vi at datagrunnlaget gir et tilstrekkelig grunnlag for våre vurderinger og konklusjoner.

2.2.1 Problemstilling 1

Det er kommunens system og rutiner knyttet til kommuneloven §26-1 kontrollutvalget ønsker belyst. Besvarelse av problemstillingen er derfor i all hovedsak basert på dokumentanalyse med utgangspunkt i kommunens eierskapsmelding.

I kommuneloven § 26-1 andre ledd bokstav c, fremgår det et krav om at eierskapsmeldingen skal inneholde kommunens formål med sine eierinteresser. I KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll forutsettes det at kommunene har konkrete eierstrategier som grunnlag for styringen av sine eierskap.⁵ Revisor har derfor tolket lovens krav om «formål» som en videreføring av kravet til konkrete eierstrategier og målsetninger for kommunens eierskap.

2.2.2 Problemstilling 2

Kontrollutvalget ønsker å undersøke i hvilken grad kommunen muliggjør eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring. I samarbeid med revisor ble det bestemt at det skulle innhentes dokumenter fra 4 aksjeselskap, 2 interkommunale selskap og 3 kommunale foretak.

Vi har valgt ut følgende selskaper:

- Aksjeselskap: Bodø Energi, Salten Kraftsamband, Saltens Gruppen og Bodø Spektrum
- Interkommunale selskap: IRIS Salten og Salten Brann
- Kommunale foretak: Bodø Spektrum, Stormen Konserthus og Bodø Havn

Begrunnelsen for utvalget er å få undersøkt praktiseringen av eierstyring i de ulike selskapsformene.

Kontrollutvalget ønsket i sin bestilling å gjennomføre intervju med sentrale personer med ansvar for å følge opp ovenfor folkevalgte styrerepresentanter. I tillegg skulle det gjennomføres en spørreundersøkelse blant alle folkevalgte styrerepresentanter i Bodø kommune. Det skal i henhold til gjeldende retningslinjer⁶ ikke foregå eierstyring i styrene, men styrene er forpliktet til å levere i henhold til eierorganenes overordnede krav og målsetninger. Dette betyr at eierorganet må sørge for tydelige og tilstrekkelig konkrete eierstrategier for hvert selskap, slik at styrerepresentantene har klare signaler å forholde seg til ved styrearbeidet. Virksomhetene må ha gode nok overordnede mål og kjennskap til selskapets oppgaver for kommunen til å kunne bidra til at styret gjør gode valg.

⁵ KS Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll (2020, s.14).

⁶ Se vedlegg 2 del 3- utledning av revisjonskriterier.

Bodø kommune og virksomhetene vi har vært i kontakt med gir uttrykk for at det er et fåtall av styremedlemmene som er folkevalgte.⁷ Styremedlemmene er likevel valgt inn i styrene av Bodø kommune eller valgkomiteen til selskapene eller kommunen. Det er derfor likevel naturlig at disse forholder seg til Bodø kommune for opplæring til vervet de er satt inn i. På denne måten har det ingen vesentlig betydning for spørreundersøkelsen om styremedlemmene er folkevalgt eller ikke. Kommunen har ingen oppdatert oversikt over de som er valgt inn i selskapenes styre, og har henvendt seg til de daglige lederne for kommunikasjon med disse. Revisor har derfor ikke hatt mulighet til å kommunisere direkte med disse styremedlemmene. Siden det viste seg at det var så få folkevalgte styremedlemmer (under fem) har vi sendt spørreundersøkelsen til alle styremedlemmene fra de utvalgte virksomhetene.

De to interkommunale selskapene er plukket ut av referansegruppen for spørreundersøkelsen, grunnet sin særstilling knyttet til eierforholdene. Styremedlemmer i deleide AS (Saltens Gruppen) som ikke har geografisk tilhørighet til Bodø kommune, er også plukket ut av referansegruppen for å redusere feilmarginen ettersom disse ikke kjenner til Bodø kommunes retningslinjer for eierstyring. Spørreundersøkelsen er derfor gjennomført blant styremedlemmene i syv av de ni utvalgte virksomhetene. Målet er å få kjennskap til om styrerepresentantene har eller kjenner til utfordringer ved styrearbeidet og eierstyringen.

Av 37 aktuelle styremedlemmer fra virksomhetene, besvarte 31 spørreundersøkelsen. Dette utgjør en svarprosent på 84 %. For nettbaserte spørreundersøkelser regnes en svarprosent over 70 som svært god, og en svarprosent mellom 50 og 60 som tilstrekkelig⁸. Vi er oppmerksomme på at spørreundersøkelsen kun er tilsendt et utvalg av kommunens styremedlemmer, men mener utvalget vi har gjort gir et representativt bilde av kommunens styremedlemmer.

⁷ Med folkevalgt menes i denne sammenheng at de sitter i kommunestyret eller har andre politiske verv i Bodø kommune.

⁸ Jacobsen (2005).

2.3 Del 3 om opplæring

Kontrollutvalget ønsker i sin bestilling informasjon om kommunes opplæring av folkevalgte styremedlemmer. Vi har ikke funnet kriterier som følger av lov, forskrift eller annen autoritativ kilde som stiller krav til kommunens opplæring av styremedlemmer ut over de som er folkevalgte. KS anbefaler et prinsipp om opplæring av folkevalgte, men ikke for styremedlemmer generelt. Vi har derfor ikke under problemstilling 2 kunne stille krav om opplæring av styremedlemmer. Dette er løst ved å tilføye en del 3 til rapporten, som beskriver våre funn på dette området.

2.4 Kvalitetssikring og verifiseringsprosesser

Denne eierskapskontrollen er gjennomført og kvalitetssikret etter kravene i RSK 001 og 002, og Salten kommunerevisjons interne kvalitetssikringssystem for eierskapskontroll.

Alle fakta kommer fra verifiserte intervjuer og dokumentasjon revisjonen har mottatt fra de ni selskapene og kommunen. De utvalgte virksomhetene ble gjennom et oppstartsbrev informert om at informasjonen utelukkende ville bli anvendt i rapporten.

Et utkast til rapporten ble den 10.11.23 blitt oversendt kommunedirektøren til uttalelse. Kommunedirektørens uttalelse er lagt ved i sin helhet som vedlegg 1 til rapporten.

3 Del 1 kommunens eierskapsmelding

3.1 Problemstilling 1

Eierskapskontrollen er gjennomført med utgangspunkt i følgende problemstilling:

1. I hvilken grad har Bodø kommune eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven § 26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring?

Vi har med følgende punkter:

- Kommunens eierskapsmelding som skal vedtas av bystyret.
- Eierskapsmeldingens innhold.
- Kommunens prinsipper for eierstyring.
- Oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i.
- Kommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomheten, herunder konkrete eierstrategier for hvert selskap.
- Eierskapsmeldingens tilgjengelighet.
- Kommunens systematiske rapportering om tilstanden for selskapene.

3.2 Revisjonskriterier

Vi har nedenfor satt opp revisjonskriteriene del 1 bygger på.⁹ Utledningen til revisjonskriteriene er å finne i vedlegg 2 til denne rapporten. I påfølgende kapitler vil vi ta for oss fakta og vurdere om kriteriene er oppfylt. Vurderingene er knyttet til de data som er samlet inn og som blir gjengitt i de påfølgende kapitlene.

1. Bodø kommune skal minst en gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av bystyret selv.
2. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring.
3. Bodø kommunes eierskapsmelding bør inneholde et prinsipp om opplæring.
4. Bodø kommunes eierskapsmelding bør være tilgjengelig for selskapene og alle som har interesse av å sette seg inn i denne.
5. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde en oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i.
6. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde kommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomheten.
7. Bodø kommunes eierskapsmelding bør inneholde et prinsipp om årlig utarbeidelse av rapport om selskapenes status for bystyret.

⁹ Utledning til kriteriene ligger i vedlegg 2.

3.3 Fakta og vurderinger

3.3.1 Bodø kommunes eierskapsmelding

Revisjonskriterium:

1. Bodø kommune skal minst en gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av bystyret selv.

Fakta:

Bodø kommune har en eierskapsmelding del 1¹⁰ som er vedtatt av bystyret i PS 85/21, den 21.06.2021. Eierskapsmeldingen angir innledningsvis at den skal gi rammer for hvordan bystyret gjennom styring og kontroll skal utøve eierskap på vegne av Bodø kommune gjennom en målrettet, forutsigbar og langsiktig eierskapspolitikk.

Som et tillegg til eierskapsmeldingen har Bodø kommune utarbeidet en del 2, som består av to dokumenter med eierstrategier for aksjeselskap og kommunale foretak. «Eierstrategier for aksjeselskap» ble vedtatt av bystyret i PS 19/56, den 09.05.19. Dokumentet inneholder beskrivelse av hovedmotiv for eierskap, Bodø kommunes behov og prioriteringer fremover og eierstrategier for aksjeselskapene.

«Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune» ble vedtatt av bystyret i PS 18/53, den 09.05.18. Dokumentet inneholder beskrivelse av kommunale foretak med tanke på roller, ansvar og myndighet. Videre inneholder dokumentet kapitler om overordnede rammebetingelser, årshjulsaktiviteter, omdømme og profilering, administrative støttefunksjoner og forholdet til kommunens øverste administrasjon.

Under «organisasjonsmodell, roller, ansvar og myndighet» blir det henvist til kommuneloven § 64, § 65 og § 73, når gjelder ledelse, styrets myndighet og styrets representasjon. Det blir videre henvist til kommuneloven § 67 (tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten), § 72 (rådmannens stedfortreder), og §§ 36 og 38 om valg av styre.

Videre blir det referert til kommunelovens § 46, årsbudsjettets innhold, under kapittelet «regnskapsprinsipper».

Vurdering:

I kommuneloven § 26- 1 fremkommer det at kommunen minst en gang i valgperioden skal utarbeide en eierskapsmelding med nærmere bestemt innhold, og at den skal vedtas av kommunestyret/bystyret.

¹⁰ Se 2.1 Generelt for beskrivelse av eierskapsmelding del 1 og 2.

Valgperioden vi har undersøkt strekker seg fra 2019- 2023. Sist vedtatte eierskapsmelding for Bodø kommune er vedtatt 21.06.21. Eierstrategier for aksjeselskap ble vedtatt av bystyret 09.05.19. Eierstrategier for kommunale foretak er imidlertid vedtatt av bystyret den 09.05.18, og dermed ikke vedtatt innenfor valgperioden.

Ettersom del 2 ikke er vedtatt på nytt for alle kommunens eierskap inneværende periode er ikke kriteriet fullt ut oppfylt.

3.3.2 Kommunens prinsipper for eierstyring

Kommuneloven § 26-1 angir krav til hva eierskapsmeldingen skal inneholde, herunder at den skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring. I sin veileder gir KS en rekke anbefalinger til prinsipper for eierstyring. I sin veileder gir KS en rekke anbefalinger til prinsipper de mener eierskapsmeldingen bør inneholde. I det følgende skal vi se om kommunen oppfyller krav til innhold i eierskapsmeldingen knyttet til prinsipper for eierstyring.

Revisjonskriterium:

2. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring.

Fakta:

Av eierskapsmeldingen fremgår det at Bodø kommune har lagt KS sine anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll til grunn som kommunens egne prinsipper for eierstyring, tilpasset eierskap i kommunal sektor og lokale forhold.

Bodø kommune har satt opp ti prinsipper for sin eierstyring. Prinsippene er som følger:

- *Valget om å etablere et selskap og valg av selskapsform skal baseres på en analyse av kommunens styringsbehov og mål for virksomheten.*
- *Bodø kommune skal angi klare og langsiktige mål for selskapene. Styret er ansvarlig for å realisere målene.*
- *Bodø kommune skal fremme sine interesser ovenfor kommunale selskap gjennom eierorganene.*
- *Selskapenes kapitalstruktur skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapenes situasjon.*
- *Det skal være åpenhet knyttet til Bodø kommunes eierskap og selskapenes virksomheter basert på prinsipp om meroffentlighet, samt legges til rette for interne dialogprosesser foran møter i representantskap og bedriftsforsamlinger.*
- *Selskapene skal være bevisst på sitt samfunnsansvar.*

- *Styret skal på et uavhengig grunnlag ha en aktiv rolle med hensyn til service, kontroll, strategi og ressursituasjon.*
- *Styresammensetning skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet, mangfold ut fra selskapets egenart.*
- *Godtgjørelse til styret skal fremstå som rimelig ut fra ansvar, kompetanse, arbeidsbyrde og virksomhetens kompleksitet. Lønnsnivå for ledere skal være konkurransedyktig, men ikke nødvendigvis lønnsledende innenfor sektoren.*
- *Styret skal påse at selskapet har god internkontroll og hensiktsmessige systemer for risikostyring i forhold til virksomhetens karakter.*

Det er omtalt av prinsippene for eierstyring at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Noe konkret prinsipp om opplæring foreligger ikke.

Vurdering:

Revisor har gjennomgått kommunens prinsipper for eierstyring som framkommer av eierskapsmeldingen. Kommunen har utarbeidet ti prinsipper for eierstyring.

Med bakgrunn i våre funn, er vår vurdering at prinsippene i det vesentlige dekker opp innholdet i anbefalingene fra KS. Likevel mener vi at KS sitt prinsipp om opplæring med fordel kunne hatt en plass i Bodø kommunes prinsipper.¹¹

Kommunen har prinsipper for eierstyring. Disse prinsippene er i all hovedsak i tråd med anbefalinger på dette området, og vi vurderer kriteriet dermed oppfylt.

3.3.3 God opplæring

Revisjonskriterium:

3. Bodø kommunes eierskapsmelding bør inneholde et prinsipp om opplæring.

Fakta:

Eierskapsmeldingens prinsipp 8 for eierstyring, angir at styresammensetning skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart.

Noe konkret prinsipp om opplæring av folkevalgte styremedlemmer foreligger ikke i listen over kommunens prinsipper for eierstyring som vi har redegjort for over, eller andre steder i eierskapsmeldingen.

¹¹ Punkt 3.3.3 «God opplæring» tar for seg dette.

Vurdering:

Bodø kommune har i eierskapsmeldingen angitt at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse. Revisjon legger til grunn at opplæring av folkevalgte styremedlemmer kan falle inn under punktet om kompetanse.

Det fremkommer likevel ikke tydelig av eierskapsmeldingen at kommunen skal sikre opplæring av folkevalgte styremedlemmer. Bodø kommune bør konkretisere et prinsipp om opplæring i eierskapsmeldingen for å sikre nødvendig kompetansebygging.

Revisor vurderer kriteriet som ikke oppfylt.

3.3.4 Eierskapsmeldingens tilgjengelighet

Revisjonskriterium:

4. Bodø kommunes eierskapsmelding bør være tilgjengelig for alle som har interesse å sette seg inn i denne.

Fakta:

Bodø kommune har på sine hjemmesider en oversikt over «Bodø kommunes eierskapsmelding og eierskapspolitikk», utformet som en presentasjon. Her ligger oversikt over forsidene til eierskapsmeldingen del 1 og 2. Det ligger også begrunnelse for eierskapsmelding, kommunens prinsipper for eierstyring og informasjons- og styringslinjer i kommunen.

Eierskapsmeldingen ligger ikke på kommunens hjemmesider, men kan imidlertid finnes dersom en søker gjennom kommunestyrevedtakene.

Vurdering:

Revisor har fått Bodø kommunes eierskapsmelding tilsendt av kommunen, men har ikke funnet dokumentet lett tilgjengelig på kommunens hjemmesider. Revisjonen vil trekke frem at det er viktig at slike dokumenter er lett tilgjengelige for alle som har behov for dem, og interesse for å sette seg inn i dette. Selv om eierskapsmeldingen kan være sendt ut til alle selskaper, så bør den også være tilgjengelig for borgerne som ønsker å vite noe om styringen av kommunens selskaper. Både for selskapene, ansatte i kommunen og øvrig befolkning.

Kriteriet vurderes på bakgrunn av overnevnte som ikke fullt ut oppfylt.

3.3.5 Oversikt over kommunens eierinteresser

Revisjonskriterium:

5. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde en oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i.

Fakta:

Kapittel 9 i eierskapsmeldingen del 1 inneholder oversikt over kommunens eierskap i ulike selskap; aksjeselskap, interkommunale selskap, kommunale foretak, samvirkeforetak og selskap med delt ansvar.

Bodø kommunes eierskapsmelding del to, består av «Eierstrategier for aksjeselskap» og «Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen¹² i Bodø kommune».

«Eierstrategier for aksjeselskap» inneholder en oversikt over kommunens eierinteresser i 17 aksjeselskap med nøkkelinfo.

«Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune» inneholder tilsvarende en oversikt over kommunens eierinteresser i tre kommunale foretak. Kommunens tre kommunale foretak er Bodø Havn KF, Bodø Spektrum KF og Stormen konserthus Bodø KF.

Vurdering:

Bodø kommune har systematisk inndelt oversikt over sine eierinteresser i eierskapsmeldingen del 1 og 2. Det fremgår oversikt over aksjeselskap, kommunale foretak, interkommunale selskap og samvirkeforetak.

Revisors vurdering er at kriteriet er oppfylt.

¹² I dokumentet betegnes kommunen som «basisorganisasjonen».

3.3.6 Kommunens formål med sine eierinteresser

Revisjonskriterium:

6. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde kommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomheten.

Fakta:

I dokumentet «Eierstrategi for aksjeselskap» framgår det konkrete eierstrategier for kommunens eierinteresser i aksjeselskap. Dokumentet har definert kommunens hovedmotiv for eierskap, i form av punktene: finansielt motivert, politisk motivert, effektivisering av tjenesteproduksjonen, samfunnsøkonomisk motivert og regionalpolitisk posisjonering. I kapittel 2 i «eierstrategi for aksjeselskap», nevnes det at en grunnleggende forutsetning for god eierstyring er at eierstrategier formuleres for hvert enkelt selskap. I kapitlet er eierstrategiene for de ulike selskapene skissert. Avslutningsvis i kapittel 3, «oppsummering», nevnes det at i eierstrategiene søker eier å avklare sitt ståsted i forhold til de ulike selskapene, samt definere forventninger.

Av dokumentet «eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune» foreligger det konkrete eierstrategier for kommunens tre kommunale foretak. Dette gjelder Bodø Havn KF, Bodø Spektrum KF og Stormen konserthus Bodø KF.

Det framgår ikke konkrete eierstrategier for interkommunale selskaper, selskap med delt ansvar eller samvirkeforetak av eierskapsmeldingen del 1 eller 2.

Vurdering:

Bodø kommune har utarbeidet eierstrategier for aksjeselskap og kommunale foretak. Kommunen har ikke utarbeidet konkrete eierstrategier for interkommunale selskaper eller samvirkeforetak.

På bakgrunn av overnevnte er revisors vurdering at kriteriet ikke er fullt ut oppfylt.

3.3.7 Prinsipp om årlig utarbeidelse av rapport om selskapenes status

Revisjonskriterium:

7. Bodø kommunes eierskapsmelding bør inneholde et prinsipp om årlig utarbeidelse av rapport om selskapenes status for bystyret.

Fakta:

Bodø kommune har i eierskapsmeldingen et kapittel om eierskapspolitikk. Eierskapsmeldingen legger i kapittelet premisser for hvordan kommunedirektøren skal ivareta det løpende arbeidet med eierskap og oppfølging av selskapene som Bodø kommune eier helt eller delvis. Den angir at kommunedirektøren har en sentral rolle med hensyn til å utarbeide årlig eierberetning.

Vurdering:

Eierberetning kan forstås som en oppsummering og rapportering av resultater og hendelser fra generalforsamlinger og representantskapsmøter, som legges frem for bystyret. Slik revisor har forstått dette inneholder beretningen informasjon som i stor grad fyller formålet med et prinsipp om årlig rapport om tilstanden til selskapene.

På bakgrunn av overnevnte anser revisor kriteriet som oppfylt.

4. Del 2 eierstyring

4.1 Problemstilling 2

Prosjektets del 2 er gjennomført med utgangspunkt i følgende problemstilling:

2. *I hvilken grad muliggjør kommunen eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring?*

Vi har i henhold til bestillingen tatt med følgende punkter:

- Kommunens prinsipper for eierstyring
- Tilrettelegging for eierstyring: utvelgelseskriterier, opplæring, kompetanse og innsikt i bystyrets interesser
- Gjennomføres eiermøtene i henhold til gjeldende retningslinjer: bruk av eiermøter, saker til eiermøter og begrunnelse for bruk av eiermøter
- Styreinstrukser

4.2 Revisjonskriterier

Vi har delt kriteriene etter følgende tema:

Tilrettelegging for eierstyring

1. Eierstyringen skal utøves i tråd med kommunens prinsipper og innenfor rammen av bystyrets vedtak
2. Bodø kommune bør utarbeide og jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet

Krav til valg og sammensetning av styrene

3. Bodø kommune skal ha tydelige krav om hva slags kompetanse og erfaring som kreves for å bli styremedlem i kommunens selskaper
4. Eierorganet bør sørge for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene
5. Bodø kommune bør ha en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer
6. Styrene bør etablere rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten
7. Bruk av valgkomite bør vedtektsfestes i selskapets vedtekter eller selskapsavtalen

Eiermøter

8. Det bør gjennomføres regelmessige eiermøter mellom eierne og selskapet for å bidra til god kunnskap og dialog med selskapet
9. Bodø kommune bør ha retningslinjer for gjennomføring av eiermøtene, slik at det ikke gjennomføres eierstyring utover det som er vedtatt av bystyret/og eller formannskapet
10. Det bør føres formelle referater fra alle eiermøter

I det videre har vi delt opp problemstillingen i tre tema, med tilhørende temaer.

4.3 Tilrettelegging for eierstyring

Under dette temaet har vi satt opp to kriterier.

4.3.1 Eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og bystyrets vedtak

Revisjonskriterium:

1. Eierstyringen skal utøves i tråd med kommunens prinsipper og innenfor rammen av bystyrets vedtak

Fakta:

Kommunens prinsipp nr. 2 for god eierstyring, slik det fremgår av eierskapsmeldingen er følgende: «Bodø kommune skal angi klare og langsiktige mål for selskapene. Styret er ansvarlig for å realisere målene». Bodø kommune har i det videre angitt sine eierstrategier for sine eierinteresser i aksjeselskap og kommunale foretak i eierskapsmeldingen del 2. Kommunen har ikke utarbeidet egne eierstrategier som beskriver Bodø kommunes formål med sine eierskap i interkommunale selskap, samvirkeforetak eller selskap med delt ansvar.

Konsernsjef og styreleder i Bodø Energi opplyser om at de utøver eierstyring i tråd med kommunens eierskapsmelding, og «Eierstrategier for aksjeselskap»¹³ som sier mer spesifikt hvilke forventninger kommunen har til virksomheten. I selskapets styreinstruks kommer det frem at styret skal fastsette en årsplan som angir hvordan og hvilket tidspunkt styret vil ivareta sine funksjoner i henhold til instruks og lovgivning. Virksomheten har årlig rapportert til bystyret, blant annet om resultatregnskap og fremtidsutsikter. Revisor har gjennomgått rapporteringen, og ser at det har blitt gjort: 29.05.19, 28.05.20, 02.06.21, 02.06.22 og 08.06.23.

¹³ Vedtatt av bystyret i PS 19/56 (09.05.19)

Salten Kraftsamband AS (SKS) ved konsernsjef og styreleder trekker frem at det fremgår av aksjonæravtalen hva som er forventet av virksomheten. I tillegg forholder virksomheten seg til konsernstrategi for selskapet 2021- 25, samt instruks for styret.

Saltens Gruppen AS (Saltens Gruppen) har 326 aksjonærer, og hovedandelen av aktiviteten er lokalisert; Nord- Norge og Nord- Sverige. Administrerende direktør og styreleder har kjennskap til at kommunen har utarbeidet selskapsspesifikke mål og strategier som konkretiserer kommunens forventninger til selskapet.

I «Eierstrategier for aksjeselskap»¹⁴, fremkommer det selskapsspesifikk strategi for Bodø Spektrum AS. Daglig leder og styreleder i Bodø Spektrum AS trekker frem dette som en konkretisering av kommunens forventninger til selskapet. Styrets leder skal sørge for behandlingen av aktuelle saker som hører inn under styret, i henhold til selskapets styreinstruks. Styret skal sørge for strategisk styring og forvaltning av Bodø Spektrum AS, herunder: vedta Bodø Spektrums AS sin strategi og langsiktige mål. Styret skal også kontrollere at disse målene oppfylles (Styreinstruks for Bodø Spektrum KF og AS, punkt 3).

IRIS Salten IKS (IRIS) forholder seg til dokumentet «Felles strategi for samarbeid og eierstyring» utarbeidet av Salten Regionråd i 2017. Dokumentet utgjør en felles eierstrategi for de interkommunale selskapene i Salten kommunene.¹⁵ Eierstrategien er utarbeidet med tanke på å øke det politiske engasjement, legge felles føringer og sikre nødvendig handlingsrom for styring av de interkommunale selskapene og samarbeidene i Salten.

I Salten Brann IKS (Salten Brann) sin selskapsavtale er det vedtektsfestet under «§3 Formål» at selskapets formål i videste forstand er å ivareta eierkommunenes behov, plikter og oppgaver som gjelder formål som hører inn under brannberedskap¹⁶ innenfor det til enhver tid gjeldende regelverk. Salten Brann har en virksomhetsstrategi som styret har jobbet fram siden 2017. Denne skal rulleres i 2024. Styreledelsen i Salten Brann har informert om at brannlov med forskrifter er delegert til selskapet fullt ut, men vedtak om kommunal brannstruktur og dermed grunnlaget for selskapets driftsstruktur skal vedtas av kommunen selv.

Bodø Spektrum KF forholder seg til kommunens vedtatte eierstrategier og retningslinjer for kommunale foretak¹⁷, opplyser daglig leder og styreleder om. I disse ligger det selskapsspesifikke mål og strategier for foretaket. Det står nedfelt i Bodø Spektrums vedtekter (§11) at foretaket skal utarbeide nødvendige styringsdokumenter med utgangspunkt i bystyrets vedtatte overordnede strategier og foretaksspesifikke

¹⁴ «Eierstrategier for aksjeselskap» (Vedtatt av bystyret 09.05.19, PS 19/56)

¹⁵ For kommunene: Bodø, Fauske, Meløy, Saltdal, Steigen, Gildeskål, Sørfold, Hamarøy og Beiarn.

¹⁶ Brann- og ulykkesberedskap, brannforebyggende og kontrollerende art, samt andre tiltak som hører inn under dette formål.

¹⁷ «Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune» (Vedtatt av bystyret 09.05.18, PS 18/53)

eierstrategier. I henhold til styreledelsen i Bodø Spektrum KF får virksomheten den informasjonen de har bruk for gjennom eiermøter, bystyrets vedtak og administrasjonen fra Bodø kommune.

Direktør og styreleder i Stormen Konserthus KF (Stormen) opplyser at styret i virksomheten skal påse at virksomheten drives i samsvar med eierstrategier¹⁸, kommuneloven og selskapets vedtekter. Videre skal eierstrategiene bidra til å klargjøre hvordan kommunen (basisorganisasjonen) og foretakene skal samhandle. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med eierstrategi, kommuneloven og vedtektene for Stormen Konserthus (styreinstruks punkt 1 formål).

Styreledelsen i Bodø Havn KF (Bodø Havn) opplyser om at kommunes eierstrategier for kommunale foretak¹⁹ har vært førende i virksomhetens arbeid med å utarbeide egen strategi. Det står i virksomhetens vedtekter § 2 at foretaket skal ivareta Bodø kommunes eierstrategier. Videre framkommer det av vedtektene § 11 at foretaket skal utarbeide nødvendige styringsdokumenter med utgangspunkt i bystyrets vedtak om overordnede strategier og foretaksspesifikke eierstrategier. Foretaket skal i henhold til styreinstruksens punkt 1 følge opp og iverksette eierstrategier vedtatt av Bodø bystyre. Havnedirektør og styreleder opplyser at Bodø Havn har etterlyst nye føringer i bystyret med bakgrunn i at eierstrategiene er 5 år gamle og at samfunnet har utviklet seg. Havne og farvannsloven ble endret i 2020, og loven legger opp til at havn skal være selvfinansiert og kunne gi utbytte til eier. Forventninger til denne aktiviteten er ikke omtalt i dagens strategi fra Bodø kommune.

Vurdering:

Revisor ser at det er gjort betydelige forbedringer på dette området i eierskapsmeldingen de seneste årene. Bodø kommune har gjennom sine konkrete eierstrategier for aksjeselskap og kommunale foretak, i all hovedsak gitt relativt klare mål for disse selskapsformene. Imidlertid har ikke kommunen vedtatt eierstrategier for kommunale foretak innenfor valgperioden 2019- 2023. Kommunens mål og strategier for selskapene er ikke nødvendigvis de samme som de var for 5 år siden.

Bystyret har ikke utarbeidet eierstrategier for de interkommunale selskapene, samvirkeforetakene eller selskap med delt ansvar. For at Bodø kommunes representanter i representantskapet skal kunne påvirke kommunenes felles mål i tråd med Bodø kommunes ønsker for de disse eierskapene, bør kommunen utarbeide konkrete eierstrategier for disse selskapsformene.

¹⁸ «Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune». Vedtatt av bystyret i PS 18/53 (09.05.18).

¹⁹ «Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune» (Vedtatt av bystyret 09.05.18, PS 18/53)

Når representantskapet deretter vedtar målene og strategiene som styrene ide interkommunale må forholde seg til, vil Bodø kommunes representanter ha stor mulighet til å påvirke disse målene i tråd med Bodø kommunes ønsker.

På samme måte som interkommunale selskap, har deleide aksjeselskap flere eiere. Bodø kommune må likevel på samme måte som for interkommunale selskap gjennom sine representanter i eierorganet forsøke å gi styret mål og retningslinjer som ivaretar Bodø kommune som eier gjennom sine representanter i eierorganet.

På bakgrunn av vår gjennomgang ser vi at de fleste selskapene har vedtatte mål og strategier de kan styre etter og styrene gir tilbakemelding om at de kjenner til disse og at eierstyringen i hovedsak foregår i de riktige fora. Noen selskaper har også etterlyst oppdaterte konkrete mål og strategier. Det framgår også av fakta nedenfor om eiermøter at eierstyring kan skje i eiermøter og dermed utenfor kommunestyrets vedtak.

Med bakgrunn i det foregående, er revisors vurdering at kriteriet ikke fullt ut er oppfylt.

4.3.2 Jevnlig revidere styringsdokumentene

Revisjonskriterium:

2. Bodø kommune bør utarbeide og jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet

Fakta:

Bodø kommune har ikke en strategi om at kommunen jevnlig må revidere sine styringsdokumenter i eierskapsmeldingen. Ulike styringsdokumenter eierne kan utarbeide for styring av sine selskaper er eierskapsmelding, eierstrategi, vedtekter, selskapsavtale, samarbeidsavtaler og aksjonæravtaler.²⁰

Stabsleder har i intervju redegjort for at nåværende eierskapsmelding vedtatt av bystyret i 2021, er fornyet og at det har vært gjort en betydelig revisjon og utarbeidelse av dokumenter tilhørende denne den senere tid. Revisor har mottatt og gjennomgått disse dokumentene.

Kommunalsjef for nærings og utviklingsavdelingen i kommunen, trekker frem at kommunen i all hovedsak forholder seg til de skriftlige eierstrategiene²¹ og eierskapsmeldingen. På spørsmål om hvilke dokumenter som er vesentlig for eierstyring, omtaler kommunalsjef NU også styreinstruks og aksjonæravtalene.

²⁰ Se rapporten punkt 1.3 Begreper.

²¹ «Eierstrategier for aksjeselskap» og «Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune».

Det er ifølge kommunalsjef NU vedtatt at kommunen skal få på plass en ny stilling som rådgiver for eierskapsoppfølging²². En av oppgavene som følger med den nye stillingen, vil være å oppdatere eierskapsmeldingen i henhold til gjeldende regelverk, og utvikle overordnede eierskapsstrategier i selskaper kommunen har eierinteresser i.

I det følgende vil vi gå gjennom tidspunktene for siste revisjon av styreinstrukser, aksjonæravtaler og vedtekter for virksomhetene:

Bodø bystyre vedtok den 08.12.22 i PS 22/179 reviderte selskapsavtaler for Salten Brann IKS og IRIS Salten IKS. Denne trer i kraft når deltakerkommunene har godkjent den i kommunestyrene/bystyret.

Konsernsjef og styreleder i Bodø Energi har informert om at «Eierstrategier for aksjeselskap» inneholder kommunens forventninger til Bodø Energi. Videre har de prøvd å svare ut kommunens forventninger, samt løftet inn de ti prinsippene for eierstyring i revidert strategiplan for Bodø Energi, som skal styrebehandles i oktober 2023. Revisor har ikke gjennomgått ny revidert strategiplan.

Salten Kraftsamband AS har den 16.03.23 inngått ny aksjonæravtale. Denne gjelder også Bodø kommune som største enkeltaksjonær.

Saltens Gruppen AS ved administrerende direktør og styreleder opplyser at de har kjennskap til at Bodø kommune har utarbeidet selskapsspesifikke mål og strategier som konkretiserer kommunens forventninger til selskapet. Saltens Gruppen har jevnlig endret vedtektene i generalsamling. Vedtektenes § 4-1 ble sist endret i generalforsamling 20.06.17. Vedtektene §§ 1-1 og 2-1 ble sist endret i generalforsamling 28.06.22.

Bodø Spektrum AS tilhørende vedtekter ble sist revidert 08.06.16. Det foreligger ikke opplysninger om at vedtektene er revidert etter 2016.

Bodø Spektrum KF tilhørende vedtekter ble vedtatt av Bodø bystyre i møte den 14.02.18. Det foreligger ikke her at vedtektene er revidert etter 2018.

Stormen Konserthus sine vedtekter er vedtatt av Bodø bystyre i møte den 14.06.2018 i sak 18/111. Vedtektsendring §3 er vedtatt av Bodø bystyre i møte den 11.06.20 i sak 20/69.

Bodø bystyre vedtok i PS 102/20, den 10.09.2020 nye vedtekter for Bodø Havn. Dette med bakgrunn i at det ble kom en ny lov om havner og farvann i 2019.²³

²² Ansettelsesprosessen var i gang da vi snakket med kommunalsjef NU.

²³ Lov om havner og farvann (havne- og farvannsloven)

Vurdering:

Kravet til eierskapsmelding markerer kommunens ansvar for verdier og tjenester som forvaltes av andre, og som kommunen har eierinteresser i. Bodø kommune har vedtatt å etablere en ny stilling som rådgiver i eierskapsoppfølging. Revisors vurdering er at dette kan være et godt grep for å sikre at selskapene får felles og tydelige styringssignaler fra Bodø kommune som eier eller deleier. Revisor ser det også som positivt å få en egen stilling med ansvar for at styringsdokumentene som regulerer selskapenes styring jevnlig blir revidert.

Det er også positivt at det er gjort en revisjon av eierskapsmeldingen og utarbeidelse av de selskapsspesifikke målene og strategiene tilknyttet denne.

Revisor har gjennomgått styreinstrukser, aksjonæravtaler, selskapsavtaler og vedtekter for virksomhetene. Styringsdokumentene kan ses på som en viktig del av styremedlemmenes verktøykasse når de skal styre sine selskaper, da de angir formålet med virksomheten og retningen styret skal styre etter. Vi ser ovenfor at det har blitt gjort endringer i mange styringsdokumenter tilbake i tid.

Revisor etterlyser likevel tydeligere rutiner for gjennomgang og revisjon av styringsdokumentene. Mange av dokumentene i gjennomgangen ovenfor har ikke vært revidert på mange år. Revisor nevner at manglende rutiner for revisjon av disse dokumentene kan føre til at det gjennomføres gjennomgang og revisjon av dokumenter uten at dette dokumenteres. I tillegg vil revisor påpeke at gjennomgang av dokumenter for oppdatering bør dokumenteres som revisjon, selv om en ender med at endring ikke er påkrevet. Dokumentasjon av slike gjennomganger vil ofte bli stående udokumentert dersom en ikke har en rutine for dokumentasjon av dette.

Det er gjort mye godt arbeid på dette området, men når det gjelder jevnlig revisjon foreligger det ikke dokumentasjon som viser at dette er utført i tilstrekkelig grad. Revisor vurderer dermed at dette kriteriet ikke er oppfylt.

4.3 Krav til valg og sammensetning av styrene

Vi har her samlet kriteriene som handler om valg og sammensetning av styrene og vil presentere fakta og vurderinger for et og et kriterium.

4.3.1 Krav til kompetanse og erfaring

Revisjonskriterium:

3. Bodø kommune skal ha tydelige krav om hva slags kompetanse og erfaring som kreves for å bli styremedlem i kommunens selskaper

Fakta:

Kravene til kompetanse og erfaring som kreves for å bli styremedlemmer i kommunens selskaper, tas opp i eierskapsmeldingen del 1 og del 2.

I Bodø kommunes eierskapsmelding punkt 8 går det frem at «*styresammensetning skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart*».

Bodø kommune har i eierskapsmeldingen kapittel 7 angitt at selskap og foretak som kommunen har eierskap i, skal ta samfunns- og miljøansvar, ut over det som er pålagt ved lov. Videre framgår det at bedrifter har en viktig samfunnsrolle, påvirker samfunnsutviklingen og nærmiljøet der de virker, og det er viktig at dette reflekteres både i styring og ledelse. Dette samfunnsansvaret skal også innlemmes i selskapets virksomhet og strategier.

I dokumentet «Eierstrategier for aksjeselskap» fremkommer det at styret bør sammensettes slik at det kan ivareta aksjonærfellesskapets interesser og selskapets behov for kompetanse, kapasitet og mangfold. Det bør tas hensyn til at styret kan fungere godt som et kollegialt organ.

Revisjonen har fått tilsendt dokumentet «Felles strategi for samarbeid og eierstyring Salten», som er gjeldende for interkommunale selskap. Her kommer det frem under punktet valgkomite, at bruk av valgkomite skal sikre at styresammensetningen totalt sett gir selskapet den nødvendige erfaring og innsikt når det gjelder nødvendig politisk, faglig, juridisk og økonomisk kompetanse.

Bodø kommune har i dokumentet «Eierstrategier og retningslinjer for foretak» henvist til Bodø kommunes overordnede prinsipper for eierstyring, herunder til prinsipp åtte.²⁴ Videre utdypes at dette betyr at styrets sammensetning må avstemmes i forhold til virksomhetens strategiske og forretningsmessige karakter. Dokumentet viser også til viktigheten av at styret er bredt sammensatt og innehar kunnskap som vil være viktig innenfor foretakets ansvarsområde. Her trekkes det til slutt fram at god kjennskap til offentlig forvaltning og politikkutøvelse også er viktig i kommunens selskaper.

Vurdering:

KS anbefaler at både kommunen og eierorganet definerer hva slags kompetanse og kapasitet som forventes av styremedlemmene.

Bodø kommune har i sin dokumentasjon bestemmelser om at styrene skal sammensettes på bakgrunn av kompetanse. Det nevnes også samfunns og miljøansvar som sier noe om kompetansebehov. Det vi finner er imidlertid svært generelle betraktninger rundt

²⁴ «Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapet egenart» (Bodø kommunes eierskapsmelding, prinsipp 8 for eierstyring).

kompetansebehovet. Vi forstår at eier ikke ønsker å stille for konkrete krav. Dette kan gjøre det vanskelig å finne tilstrekkelig kompetanse til å fylle opp styrene. Imidlertid kunne mer konkrete kompetansekrav vært satt opp som anbefalinger til valgkomiteen og styrene. Dette ville gitt valgkomiteen et bedre grunnlag for å vurdere hvilken konkret kompetanse som er ønskelig i de ulike styrene, og gjøre valgprosessen mindre personavhengig.

Revisor presiserer at vi ikke har gjort undersøkelser eller vurderinger om de sittende styrene har den kompetansen som er vurdert som nødvendig for et styreverv i de ulike virksomhetene. Litt av årsaken til dette er at kompetansekravene er så generelle at det er vanskelig å definere hva som er kommunens krav.

Vi kommer til at kriteriet ikke er fullt ut oppfylt.

4.3.2 Balansert kjønnsrepresentasjon

Revisjonskriterium:

4. Eierorganet bør sørge for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene

Fakta:

Bodø kommune har, i henhold til vår undersøkelse i del 1 av denne rapporten, ingen konkrete strategier eller bestemmelser om kjønnsrepresentasjon i eierskapsmeldingen og dokumentene tilhørende denne. Vi har derfor vurdert kommunen opp mot krav i lovverket som regulerer dette.

Kommuneloven § 21-1 henviser til aksjelovens bestemmelse i § 20-6, hvor det stilles krav til representasjon av begge kjønn i styret for selskaper²⁵ der minst 2/3 av aksjene er kommunalt eid.

Aksjeloven § 20-6 første ledd nr. 3 inneholder konkrete krav til kjønns sammensetning ut fra styrets størrelse.

1. Har styret to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert.
2. Har styret fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to medlemmer.
3. Har styret seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre medlemmer.
4. Har styret ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire, og har styret flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 %.

²⁵ Reglene i aksjeloven § 20-6 gjelder i henhold til IKS-loven tilsvarende for IKS

5. Reglene i nr. 1 til 4 gjelder tilsvarende ved valg av varamedlemmer

For våre ni utvalgte virksomheter er følgende opplysninger oppført i Proff.no:

- Bodø Energi AS: Kommunen eier 100 % av aksjene i Bodø Energi. Styret er sammensatt av fem menn og to kvinner, varamedlemmer: en kvinne og fire menn. Hvert kjønn er ikke representert med tre i styret og ikke med to for varamedlemmer.
- Salten Kraftsamband AS: I Salten Kraftsamband er over 67 % av aksjene eid av kommune eller fylkeskommune. Aksjeloven § 20-6 vil også gjøre seg gjeldende for selskapet. Bodø kommune eier 40 % av aksjene i SKS²⁶. Styret består av fire menn og tre kvinner, varamedlemmer: tre menn og tre kvinner. Styret er representert med minst tre av hvert kjønn. Det samme gjelder for varamedlemmene.
- Bodø Spektrum AS: Bodø kommune eier 100 % av aksjene. Styret er sammensatt av to menn og fire kvinner, varamedlemmer: tre menn og to kvinner. Hvert kjønn er ikke representert med tre i styret, men er representert med to blant varamedlemmene.
- Saltens Gruppen AS: Reglene om aksjeloven gjelder for aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene i selskapet. Kommuner og fylkeskommuner eier ikke minst to tredeler av aksjene i selskapet, og vi kan ikke sette krav til representasjon av begge kjønn etter bestemmelsen i § 20-6.

Årsrapport for Saltens Gruppen 2022 har et eget punkt som gjelder kvinneandel. Her problematiseres utfordringene i transport og avfallsbransjen; begge bransjene er mannsdominerte, og Saltens Gruppen er ikke noe unntak. Saltens Gruppen ønsker at flere skal velge denne bransjen, og jobber kontinuerlig med egnede tiltak som kan markedsføre og gjøre bransjen mer attraktiv for kvinner. Kvinneandel i 2022 for Saltens Gruppen utgjorde 36 % ifølge årsrapport 2022.

- IRIS Salten IKS: Bodø kommune sin eierandel i er på 62%, og selskapet er 100% kommunalt eid. Styret består av tre menn og fire kvinner. Som varamedlemmer er det satt opp to menn og en kvinne. Hvert kjønn er representert med tre i styret, og begge kjønn er representert blant varamedlemmene.
- Salten Brann IKS: Bodø kommune sin eierandel i er på 61%, men selskapet er 100% kommunalt eid. Styret består av fire menn og to kvinner. Som varamedlemmer er det satt opp fire menn og to kvinner. Hvert kjønn er ikke representert med tre i styret eller blant varamedlemmene.

Kommuneloven kapittel 9 om kommunale foretak inneholder ikke bestemmelser om kjønnsrepresentasjon i styrene. KS anbefaler derimot at eierorganet uavhengig av organisasjonsform bør tilstrebe balansert kjønnsrepresentasjon i styret.

²⁶ Salten Kraftsamband AS

Det følgende er oppført om selskapene i Proff.no:

- Bodø Spektrum KF: Styret er besatt med to menn og fire kvinner. Som varamedlemmer er det satt opp tre menn og to kvinner.
- Stormen Konserthus KF: Styret er besatt med to menn og fire kvinner. Som varamedlemmer er det satt opp en mann og to kvinner.
- Bodø Havn KF: Styret er besatt med fire menn og tre kvinner. Som varamedlemmer er det satt opp fem menn og to kvinner.

Begge kjønn er representert i styrene både som faste medlemmer og vara for alle kommunens KF.

Vurdering:

Sett opp mot opplysninger hentet fra Proff.no, er det flere styrer som ikke oppfyller kravene til kjønnsrepresentasjon.

Kommunen mangler et prinsipp om lik kjønnsrepresentasjon i eierskapsmeldingen. Hvorvidt dette er en medvirkende årsak til at styrene ikke overholder lovkravet, kan ikke revisjonen uttale seg om. Likevel kan en strategi være et godt tiltak for å sikre dette. Når det er flere styrer som ikke oppfyller krav til kjønnsrepresentasjon mener vi å kunne legge til grunn at eierorganet ikke har gjort nok for å sikre dette.

Eierorganet har på bakgrunn av våre funn ikke sørget for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.

4.3.3 Rutine for vurdering av habilitet

Revisjonskriterium:

5. Bodø kommune bør ha en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer

Fakta:

Bodø kommune har ingen bestemmelser om habilitet i sin eierskapsmelding eller tilhørende dokumentasjon. Stabsleder NU²⁷ og formannskapssekretær trekker i intervju frem at styremedlemmene må følge alminnelige bestemmelser om habilitet og bør ha i mente hvilke roller som kan skape utfordringer for styrearbeidet utover roller som fører til inhabilitet på generelt grunnlag. Virksomhetene har imidlertid bestemmelser for dette. Revisor har gjennomgått styreinstrukser, etiske retningslinjer for ansatte og styremedlemmer, samt

²⁷ Næring og utviklingsavdelingen i Bodø kommune

lignende dokumenter, hvor bestemmelser for habilitet foreligger. Revisor har etterspurt habilitetsutfordringer i styrene uten at vi har fått informasjon om særskilte utfordringer på dette området.

Vurdering:

Bodø kommune har ikke egne retningslinjer som gjelder generelt for habilitet ved valg av styremedlemmer. Det vises til alminnelige regler om habilitet og at styrene også må ha søkelys på roller som kan gå på tvers av styrevervet. Revisor legger til grunn at det ikke regnes som en rutine å skulle følge alminnelige regler. En rutine skal gi retningslinjer til hvordan en kan sikre at en følger loven og de etiske føringene slik at habilitet ikke blir en utfordring i styrene. Slik det er nå vil dette bli veldig avhengig av styremedlemmene og ikke minst styreleder sin kompetanse på dette området.

Det at en ikke har fått opplysning om habilitetsutfordringer i styrene, betyr ikke nødvendigvis at de ikke er der. Det kan like godt hende at en i mangel av gode rutiner ikke har avdekket utfordringene.

Kommunen har ingen klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer.

4.3.4 Jevnlig vurdere styrets kompetanse

Revisjonskriterium:

6. Styrene bør etablere rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten

Fakta:

Det framgår av Bodø Energi sitt årshjul at de har styreevaluering hvert år. Styreleder har redegjort for at denne evalueringen også inneholder en vurdering av sammensetning av styret sett opp mot strategiske målsetninger. Disse opplysningene skal så overleveres til kommunens valgkomite.

I henhold til Salten Kraftsamband sin aksjonæravtale (punkt 10.3) skal styret være profesjonelt sammensatt, og det er aksjonærenes ambisjon at styret skal bestå av personer som komplementerer hverandres kompetanse. Styret skal bestå av inntil 5 aksjonærvalgte styremedlemmer, samt representanter valgt av og blant de ansatte i henhold til aksjeloven.

Revisjonen har gjennomgått valgkomiteens innstilling til styret i SKS i 2023. Valgkomiteen har basert arbeidet på mandat gitt i aksjonæravtalen og «instruks for valgkomite SKS». Videre har valgkomiteen gjennomgått styrets egenevaluering, aksjonæravtale og styreinstruks som grunnlag for arbeidet i valgkomiteen. Valgkomiteen gjennomgikk også selskapets behov ved

sammensetning av styret. Det ble her lagt vekt på selskapets behov for et kompetent og godt sammensatt styre med komplementær kompetanse.

I henhold til Saltens Gruppens styreinstruks (punkt 2) skal styret sørge for forvaltningen av selskapet. I selskapets styreinstruks fremgår det at styret årlig bør evaluere sitt arbeid og sin kompetanse.

Valgkomiteen til IRIS skal i henhold til selskapsavtalen foreslå et kompetansessammensatt styre. Styreleder i IRIS har informert om at virksomheten kommuniserer kompetanseønsker til valgkomiteen. Valgkomiteen har selv myndighet til å avgjøre om de vektlegger ønskene.

Hos Salten Brann er det også nedfelt i selskapsavtalen at valgkomiteen skal foreslå et kompetansessammensatt styre. Styret i Salten Brann evaluerer egen innsats og gjør tilgjengelig evaluering for valgkomiteen.

For Bodø Spektrum KF står det i vedtektenes § 3 at styret består av seks personer med personlige varamedlemmer, hvorav et styremedlem søkes fra idretten og et styremedlem etter forslag av og blant de ansatte i foretaket.

Styremedlemmene i Stormen konserthus KF velges i henhold til vedtekter §2 for en periode på fire år. Foretakets styre skal bestå av inntil seks styremedlemmer. Det framgår at en av seks styrerepresentanter skal velges blant de ansatte.

Av Bodø Havns vedtekter framgår om sammensetning av styret, at av syv styremedlemmene skal et styremedlem innsettes etter forslag fra Nordland fylkeskommune og et styremedlem velges av og blant de ansatte i foretaket.

Bodø Spektrum AS eller KS har ikke gitt opplysninger om styrets løpende arbeid med egen kompetanse. Vi har ikke funnet informasjon om krav til sammensetning av styret for Bodø spektrum AS utover at dette skal være det samme styret som Spektrum KS har.

Vurdering:

Bare et fåtall av styrene har bestemmelser om jevnlig å vurdere styrets kompetanse. Vi kan ikke på bakgrunn av undersøkelsen si at dette ikke gjennomføres på mer uformelt sett i styrene, men det er ikke etablert rutiner for å sikre dette i alle styrene.

Vi ser likevel at noen styrer kan vise til årlige evalueringer av kompetanse der de også skal sørge for at kunnskapen om behovene meddeles valgkomitéen.

Her kunne det vært fordelaktig dersom kommunen hadde gitt selskapene anbefaling om dette og at selskapet kunne hatt dette som et fast punkt i sin årlige rapportering til kommunen. Da ville valgkomiteen kunne hentet informasjon om dette til sitt videre arbeid for å finne representanter til styrene.

Vi vurderer at kriteriet delvis er oppfylt.

4.3.5 Bruk av valgkomite

Revisjonskriterium:

7. Bruk av valgkomite bør vedtektsfestes i selskapets vedtekter eller selskapsavtalen

Fakta:

For Bodø Energi er det formannskapet i Bodø kommune som er selskapets generalforsamling, og dermed eierorgan. I henhold til styreinstruksen punkt 8 skal eierorganet velge styremedlemmer til virksomheten. Styreleder har informert om at det er Bodø kommune sin valgkomite som foreslår styremedlemmer til styret i Bodø Energi.

For Salten Kraftsamband er det vedtektsfestet i aksjonæravtalen punkt 10.2 at det skal etableres en valgkomite bestående av 4 medlemmer med personlige varamedlemmer.

Saltens Gruppen har en valgkomite som består av tre medlemmer som velges av generalforsamlingen for en periode på to år. Valgkomiteen skal utarbeide forslag til aksjonærvalgt styresammensetning og gi innstilling til generalforsamlingen om valg av styre. Hensynet til aksjonærfellesskapet er ivaretatt ved at flertallet i komiteen er uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte (Årsrapport 2022).

Ifølge styrelederen til Bodø Spektrum er det bystyret som velger styremedlemmer. I henhold til vedtektene (§ 6 styret) skal styremedlemmene i Bodø Spektrum AS være de samme som i Bodø Spektrum KF.

I selskapsavtalen til IRIS Salten, i § 8 om styret og styrets sammensetning, fremkommer det at representantskapet velger styremedlemmene og eventuelle varamedlemmer i overensstemmelse med IKS-loven²⁸ § 10. For valg til styret i datterselskaper benyttes valgkomite i henhold til selskapsavtalen § 7.

Styremedlemmene i Salten Brann velges ved bruk av valgkomite. Representantskapet utarbeider instruks for valgkomiteen. Dette er vedtektsfestet i selskapsavtalen § 9 om valgkomite. Medlemmene, leder og nestleder velges av representantskapet.

For Bodø Spektrum KF fremkommer det ikke noe om valgkomite av vedtektene. Men i vedtektenes § 3 står det at bystyret i Bodø kommune oppnevner styret, styrets leder og nestleder.

²⁸ Lov om interkommunale selskaper

Også for Stormen Konserthus er det vedtektsfestet at bystyret i Bodø kommune oppnevner styret, styrets leder og nestleder.

I henhold til Bodø Havns vedtekter § 3 skal bystyret på samme måte som i de andre kommunale foretakene oppnevne styre, styrets leder og nestleder.

Vurdering:

Alle virksomhetene har bestemmelser om hvilket organ som skal velge ut medlemmer til styret. Hvorvidt dette er en valgt valgkomite, et politisk organ eller et eierorgan som har fått rollen som valgkomite, har vi valgt å ikke legge avgjørende vekt på. Slik vi forstår anbefalingen handler dette om at noen bør være satt til å sette sammen et styre på bakgrunn av virksomhetens behov.

Vi finner at kriteriet i all hovedsak er oppfylt.

4.4 Eiermøter

Vi har i det følgende satt opp tre kriterier som er behandlet samlet.

Revisjonskriterier:

8. Det bør regelmessig gjennomføres eiermøter mellom eierne og selskapet for å bidra til god kunnskap og dialog med selskapet.
9. Bodø kommune bør ha retningslinjer for gjennomføring av eiermøtene, slik at det ikke gjennomføres eierstyring utover det som er vedtatt av bystyret og/eller formannskapet.
10. Det bør føres formelle referater fra eiermøtene.

Fakta:

Formannskapssekretær i Bodø kommune har opplyst om at praksis for gjennomføring av eiermøter i de kommunale foretakene har vært to møter i året. I etterkant av korona har møtene vært gjennomført etter behov. Det er ønskelig å få dette inn i faste linjer igjen. Ordfører, assisterende kommunedirektør, økonomidirektør og formannskapssekretær møter fast fra kommunen.

Videre forteller formannskapssekretær at innholdet ofte handler om informasjon om selskapet, oppklaring av saker, svar på spørsmål og tilbakemelding til selskapet. Vedkommende forteller at Salten Kraftsamband som et eksempel også har eiermøter, men alle beslutninger om eierstyring tas av generalforsamlingen.

Daglige ledere og styreledere i de ni virksomhetene har gitt informasjon om gjennomføring av eiermøter. Revisor har i tillegg gjennomgått selskapets vedtekter. Gjennomgangen gir informasjon om virksomhetenes gjennomføring av eiermøter:

Bodø Energi gjennomfører faste eiermøter på samme dag som generalforsamlingen.

Salten Kraftsamband legger opp til at det gjennomføres minimum to eiermøter i året.

Saltens Gruppen gjennomfører ikke faste eiermøter, men virksomheten stiller i møte med de største aksjonærene på forespørsel. Revisor har ikke informasjon som sier noe om hvor jevnlig det har blitt gjennomført eiermøter.

Bodø Spektrum AS gjennomfører eiermøter etter behov. Revisor har fått informasjon om at de seneste gjennomførte eiermøter er 20.04.22 og 18.04.23. Daglig leders vurdering er at selskapet i liten grad får styring til sin drift gjennom eiermøtene.

IRIS Salten har gjennomført årlige eiermøter de siste 4 årene. IRIS Salten har gitt tilbakemelding på at i spesielle saker kan selskapet i eiermøtene få føringer fra eierne for videre arbeid.

Salten Brann gjennomfører systematisk eiermøter i tilknytning til møter i representantskapet.

Styreleder i Bodø Spektrum KF har informert om at det gjennomføres minimum tre eiermøter i året. I henhold til selskapets vedtekter (§10 Eiermøter). skal Bodø Spektrum KF gjennomføre eiermøter to ganger i året, mellom styrets leder, daglig leder, ordfører og kommunedirektør. Styreleder informerer om at i spesielle tilfeller får selskapet gjennom eiermøtene styring til sin drift. Under pandemien ble det gitt direkte styring som gjaldt å åpne anlegget for særskilte grupper.

Stormen Konserthus gjennomfører eiermøter to ganger i året, mellom styrets leder, daglige leder, ordfører og kommunedirektør. Eiermøtene har ifølge Stormen konserthus fungert som koordineringsmøter hvor informasjon om saksgang har blitt utvekslet. Det har ikke skjedd at Stormen har mottatt instruksjoner eller oppgaver fra eier i dette forumet.

I Bodø Havns vedtekter (§2) fremkommer det at eiermøter skal gjennomføres to ganger i året, mellom styrets leder, havnedirektør, ordfører og kommunedirektøren. I eiermøte er det blitt diskutert ulike forutsetninger, håndtering av tiltak, og behov for bistand. Havnedirektør og styreleder har informert om at det som et utgangspunkt skal gjennomføres faste eiermøter i virksomheten. Dette har imidlertid ikke blitt avholdt. Videre informerer de

om at det kan skyldes at virksomheten har hatt flere egne møter med administrasjonen som politisk ledelse er blitt informert om.

I spørreundersøkelsen som ble utsendt kunne styrerepresentantene i virksomhetene komme med kommentarer. Noen av disse tilbakemeldingene er gjengitt nedenfor:

«Jeg har ikke selv deltatt på eiermøter, men jeg får tilbakemelding i styremøter på at eiermøtene ikke fungerer spesielt godt. Det er viktig at eiermøtene prioriteres av eier og fungerer som gode arbeidsmøter hvor man kan ha gode diskusjoner om selskapets utfordringer og muligheter».

«Det er viktig å huske at virksomheten er et A/S hvor kommunen er største eier. På grunn av aksjelovens bestemmelser må alle aksjonærer likebehandles, og kommunens eierinteresser må ivaretas gjennom generalforsamlingen eller eiermøter».

Stabsleder NU og formannskapssekretær har fortalt at i de spesielle tilfellene det utføres eierstyring i eiermøtene følges dette opp i påfølgende bystyre som på fritt grunnlag tar stilling til om styringen er riktig.

På spørsmål om retningslinjer for gjennomføring av eiermøter, opplyser stabsleder NU og formannskapssekretær om at Bodø kommunes vedtatte prinsipper for eierstyring er relevant i denne sammenheng. Prinsipp 3 for eierstyring omtaler følgende: *«Bodø kommune skal fremme sine interesser ovenfor kommunale selskap gjennom eierorganene»*. Videre omtaler eierskapsmeldingen at bystyret er eierorgan for kommunale foretak, formannskapet er eierorgan for heleide aksjeselskap og representantskap er eierorgan for interkommunale selskap. For deleide aksjeselskap er enten representantskap eller generalforsamlingen selskapets eierorgan. Det går fram av eierskapsmeldingen at formannskapet skal være det foretrukne organ for dialog mellom eier og selskap der dette ikke ivaretas gjennom spesifikke eiermøter. Det foreligger ikke retningslinjer for gjennomføring av eiermøter utover dette.

I eierstrategiene for kommunale foretak²⁹ uttrykkes det retningslinjer om gjennomføring av eiermøtene. Eiermøtene vil være en arena for dialog og benyttes til:

- Implementering av den foretaksspesifikke eierstrategien
- Arena for avklaring av målforståelse og forutsetning for å nå målene
- Informasjon

På spørsmål om det føres referat fra eiermøtene, opplyser formannskapssekretær at eiermøter følges opp av formannskapssekretær. Vedkommende fører referat fra

²⁹ «Eierstrategier og retningslinjer for samhandling mellom kommunale foretak og basisorganisasjonen i Bodø kommune» (09.05.18, PS 18/53)

eiermøtene. Dersom formannskapssekretær ikke er til stede, føres det ikke referat fra eiermøtene.

Følgende virksomheter har informert om at det føres referat fra eiermøtene:

IRIS Salten, Salten Brann, Salten Kraftsamband, Bodø Spektrum AS, Bodø Spektrum KF, Stormen Konserthus, Bodø Havn. Bodø Energi ved konsernsjef og styreleder har informert om at det ikke føres referat fra eiermøtene utover presentasjonen som gjennomgås før generalforsamlingen. Saltens Gruppen ved administrerende direktør og styreleder har informert om at det ikke føres referat fra eiermøtene.

Vurdering:

Gjennom skriftlige intervjuer og ut fra selskapenes styringsdokumenter fremkommer det at selskapene i all hovedsak gjennomfører eiermøter jevnlig. Revisor mener det er positivt at det jobbes med å få tilbake mer regelmessighet i gjennomføringen av eiermøter. På den måten kan det skapes god dialog og informasjonsflyt mellom eierne og selskapene. Regelmessige eiermøter er imidlertid ikke på plass for alle selskapene ennå.

Kommunen har delvis oppfylt kriteriet om regelmessige eiermøter.

Bodø kommune har noen spredte retningslinjer for gjennomføring av eiermøtene, men disse er ikke samlet i en rutine eller helhetlig beskrivelse. Dette kan føre til at gjennomføringen blir personavhengig og mindre uniform enn den bør være. Eiermøter skal ikke være en del av den formelle eierstyringen.

Det har framkommet opplysninger om at det forekommer eierstyring på eiermøtene. Formannskapssekretæren har imidlertid gjort rede for at dette eventuelt følges opp med et vedtak i formannskapet eller bystyret. Revisor må understreke at dette burde gjøres i motsatt rekkefølge. Det er vanskelig å se at det ikke vil ligge et aspekt av press på eierorganet når selskapet allerede har fått sin føring eller beslutning i foregående eiermøte. Eiermøter skal ikke kompensere for manglende tydelighet i målene og strategiene i eierskapsmeldingen.

Slik eiermøtene er forklart gjennomført i sin alminnelighet, ser dette imidlertid ut til å fungere relativt god for både selskapene og kommunen. Det er ikke i eiermøtene eierne skal gi styret instruks, men møtene kan bidra til å gi en god indikasjon på forhold som er omdiskutert, og som selskapet derfor bør ha en tett dialog med eierne om, før det eventuelt treffes beslutninger.

Bodø kommune mangler en formell rutine for gjennomføring av sine eiermøter.

Vi har mottatt opplysninger om at det i hovedsak føres referat fra eiermøtene. To unntak er Bodø Energi og Saltens Gruppen. Imidlertid finnes det ingen formell rutine for hvem som har

ansvaret for dette. Revisor mener kommunen bør ha en rutine for referatføring som ivaretar at det føres referat selv om formannskapssekretæren ikke møter.

Vi kommer til at det ikke føres referat fra alle eiermøter og kriteriet er dermed ikke fullt ut oppfylt.

5. Del 3 opplæring

5.1 Opplæring av styremedlemmer

Ansvar for opplæring er i skrivende stund knyttet til stillingen som formannskapssekretær i Bodø kommune. Funksjonene til denne stillingen vil bli flyttet over i den nyopprettede stillingen rådgiver eierskapsoppfølging.

Formannskapssekretær og stabsleder NU trekker frem at det er viktig at opplæring for folkevalgte tilpasses til både de folkevalgte i bystyret og formannskapet. Per nå har kommunen ikke en liste over styremedlemmer. En gang i året etter nyvalg utarbeider kommunen liste, men denne oppdateres ikke underveis i valgperioden.

Stabsleder NU og formannskapssekretær gir opplysning om at noen selskaper også har egen styreopplæring, men at de folkevalgte og de fleste styrene er blitt invitert til felles opplæring. De legger videre vekt på at eierskapsmeldingen er blitt et mye bedre redskap nå enn tidligere, og de 10 prinsippene for eierstyring er viktig å ha med seg. Opplæringen har ifølge formannskapssekretær og stabsleder NU ikke hatt så mye fokus på eierstyring. Fokuset har i større grad rettet seg mot forståelsen av systemet kommunen operer i, bystyret. Eksempelvis: hva er et kommunalt foretak, hva er eierorganet og hvem gjør hva. Bystyret velger nye styrer til de kommunale foretakene i desember 2023, og vil deretter planlegge en slik opplæring i begynnelsen av 2024.

Revisor har gjennomgått presentasjon fra KS konsulent, som ble presentert på styrekurs i Bodø kommune den 03.09.20. Temaene var følgende:

- Kommunal selskapsorganisering: eier eller medeier, selskapsorganisering for eierstyring og selskapsledelse.
- Rolleforståelse: styremedlem og styreleder, styrets rolle og ansvar, kommunen som eier, interkommunalt eierskap og daglig leders rolle og ansvar.
- Styrets oppgaver og eierform: hva kjennetegner et godt styrearbeid og hvordan er det ønskelig å utvikle styrearbeidet i Bodø kommune.

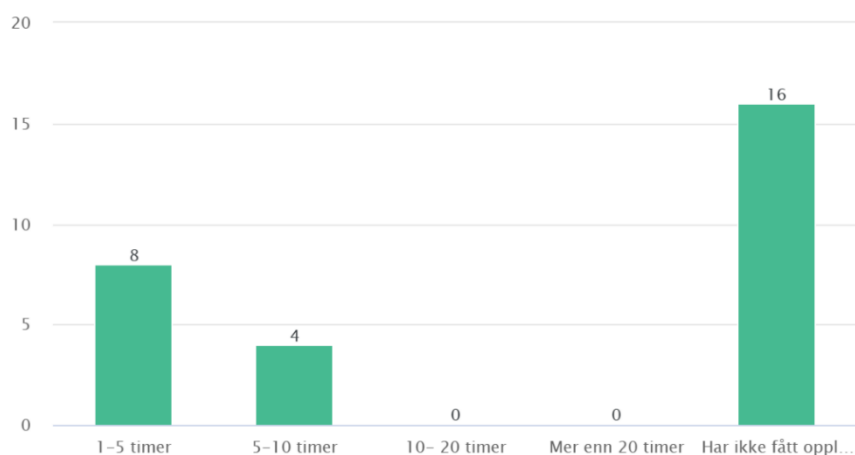
På innkallingen til fagdagen skriver kommunen at de som en del av folkevalgtopplæringen etter kommunevalget 2019 og i tråd med eierskapsmeldingen, ønsker å gjennomføre en fagdag for styremedlemmer oppnevnt fra Bodø kommune. Videre at formålet er å

introdusere styremedlemmene til Bodø kommunes eierstrategier, eierskapsutøvelse og opplæring i styrearbeid og styrets rolle og funksjon.

5.1.1 Styremedlemmenes behov for opplæring

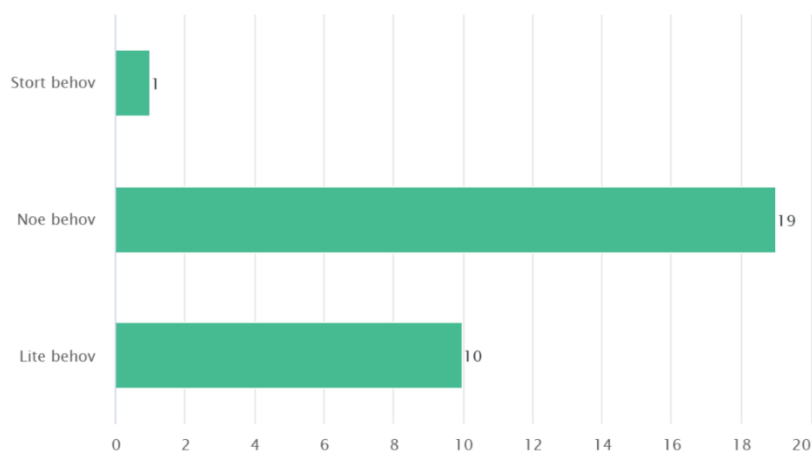
Styremedlemmene i de utvalgte kommunale foretakene og aksjeselskapene ble i spørreundersøkelsen spurt om Bodø kommune har gitt vedkommende opplæring i emnet eierstyring, i form av antall timer. Tilbakemeldingene ble følgende:

4. Hvor mye opplæring har Bodø kommune gitt deg i emnet eierstyring?

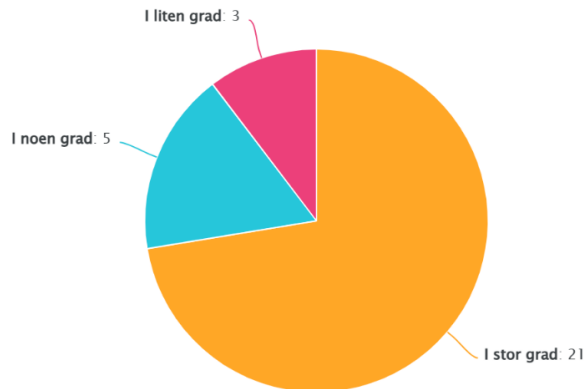
Revisor har stilt spørsmål om hvordan respondentene vurderer sitt behov for opplæring i eierstyring. Under følger respondentenes svar:

5. Hvordan vil du vurdere ditt behov for opplæring i eierstyring?

På spørsmål om hvor godt styremedlemmene kjenner til Bodø bystyrets overordnede strategi og mål for virksomheten ble resultatet følgende:

6. Hvor godt kjenner du Bodø bystyres overordnede strategi og mål for virksomheten?

5.1.2 Daglige ledere og styrelederens behov for opplæring

Vi har spurt alle daglige ledere og styreledere om de har fått opplæring i eierstyring av kommunen, og eventuelt antall timer.

Styreledelsen i IRIS Salten informerer om at det er gjennomført opplæring i emnet eierstyring i 2021. Opplæringen er gjennomført av Samfunnsbedriftene og utgjorde 2 timer.

Havnledelsen i Bodø Havn har vært på et seminar hvor eierstyring var tema, men vurderer ikke dette som en fullgod opplæring.

Konsernsjef og styreleder i Bodø Energi gir opplysninger om at de ikke har fått opplæring i eierstyring, men begge har lang erfaring fra styrearbeid fra interkommunale selskap og andre kommunale selskaper.

Administrerende direktør og styreleder i Saltens Gruppen har ikke fått opplæring i eierstyring av kommunen. Begge opplyser om at de har lang erfaring fra offentlig virksomhet og privat sektor, samt lang erfaring med eierstyring.

Salten Kraftsambands konsernsjef har jobbet i virksomheten siden 2019, og har ikke blitt innkalt til opplæring i eierstyring av Bodø kommune. Konsernsjefen trekker frem at eierstyring har vært en del av opplæringen i styreutdanningen vedkommende har tatt. Styreleder har kun vært ansatt fire måneder, og ikke fått tilbud om opplæring fra kommunen.

Daglig leder og styreleder i Bodø Spektrum AS og KF har ikke fått opplæring i eierstyring av kommunen. Stormen Konserthus styreledelse har heller ikke fått tilbud om opplæring av kommunen.

Oppsummering og revisors bemerkninger:

Vår vurdering er at Bodø kommune er best tjent med riktig kompetanse i sine styrer. Det må derfor kunne hevdes at kommunen bør tilby grunnleggende opplæring i eierstyring og i temaet «kommunen som eier av selskaper», til alle kommunens styrerepresentanter.

I spørreundersøkelsen og ved spørsmål til styreledelsen, har vi etterspurt om kommunen har gitt opplæring i tema eierstyring. På bakgrunn av svarene på spørsmålene som er sendt ut kan vi legge til grunn at en del av styremedlemmene ikke har fått opplæring i tema eierstyring. Formannskapssekretæren har trukket fram at de fleste folkevalgte og representantene i styrene tidligere har vært invitert til folkevalgtopplæring. Opplæringen har vært avholdt i begynnelsen av hver valgperiode. Selv om dette har vært gjennomført tidligere, kan det være en fordel å få formalisert dette gjennom et prinsipp om opplæring i eierskapsmeldingen. Dette kan være både generell opplæring og fagopplæring dersom det er behov for det.

Formannskapssekretæren har på forespørsel fra revisjonen svart at kommunen ikke har en oppdatert liste over styremedlemmene. Styremedlemmer som velges underveis i valgperioden vil derfor ikke fanges opp av kommunen og få tilbud om opplæring. Om disse får opplæring organisert gjennom selskapet er usikkert. For å sikre slik oppfølging av styremedlemmene, bør kommunens liste over styremedlemmer med kontaklinformasjon oppdateres løpende.

6. Oppsummering, konklusjoner og anbefalinger

6.1 Del 1 kommunens eierskapsmelding

1. *I hvilken grad har Bodø kommune eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven § 26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring?*

Bodø kommune har utarbeidet eierskapsmelding med generelle prinsipper og retningslinjer for eierskapene sine. De har også utarbeidet mål og strategier for sine eierinteresser i aksjeselskap og kommunale foretak, gjennom konkrete eierstrategier. Imidlertid har ikke kommunen vedtatt eierstrategier for kommunale foretak for perioden 2019-2023. Mål og strategier med selskapene må tilpasses utviklingen og er ikke nødvendigvis de samme i dag som for 5 år siden. Dette må derfor revideres.

Kommunen har ikke utarbeidet konkrete eierstrategier for interkommunale selskaper, samvirkeforetak eller selskap med delt ansvar. Revisjonens konklusjon er at kommunen ikke har fullverdige eierstrategier for alle sine selskaper, og må utarbeide konkrete eierstrategier for alle sine eierskap.

6.1.1 Konklusjon:

Bodø kommune har i noen grad til stor grad eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven §26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring.

Konklusjonen bunner i at det i utgangspunktet er utarbeidet dekkende dokumenter på flere områder. På andre områder mangler det inntil videre formell dokumentasjon. På disse områdene må kommunen foreta seg noe, for å komme inn under kommunelovens krav.

6.2 Del 2 eierstyring

2. *I hvilken grad muliggjør kommunen eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring?*

Tilrettelegging for eierstyring

Revisor ser at det er gjort betydelige forbedringer i eierskapsmeldingen og tilhørende dokumenter de seneste årene. Bodø kommune har gjennom sine konkrete eierstrategier for aksjeselskap og kommunale foretak, i all hovedsak gitt relativt klare mål for disse selskapsformene. Imidlertid har ikke kommunen vedtatt eierstrategier for kommunale foretak innenfor valgperioden 2019- 2023. Bystyret har ikke utarbeidet eierstrategier for de interkommunale selskapene, samvirkeforetakene eller selskap med delt ansvar.

Eierstyringen foregår etter revisors vurdering ikke fullt ut i tråd med kommunens prinsipper og innen rammen av bystyrets vedtak.

Det er gjort mye godt arbeid på dette området, men når det gjelder jevnlig revisjon er det flere styringsdokumenter som ikke kan dokumenteres å være revidert ofte nok til å oppfylle kriteriet om jevnlig revisjon.

Krav til valg og sammensetning av styrene

Bodø kommune har ikke tilstrekkelig tydelige krav om hva slags kompetanse og erfaring som kreves for å bli styremedlem i kommunens selskaper.

Eierorganet har ikke fullt ut sørget for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.

Kommunen har ikke en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer.

Bare et fåtall av de utvalgte virksomhetene kan vise til etablerte rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten.

Bruk av valgkomite er som hovedregel beskrevet i selskapenes styringsdokumenter.

Revisor kommer til at kriteriene om valg og sammensetning av styrene i noen grad er oppfylt.

Eiermøter

Det jobbes med å få tilbake mer regelmessighet og fasthet i gjennomføringen av eiermøter. Regelmessige eiermøter er imidlertid ikke på plass for alle selskapene ennå.

Kommunen har delvis oppfylt kriteriet om regelmessige eiermøter.

Revisjonens vurdering er at Bodø kommune ikke har tilstrekkelige tydelige retningslinjer for gjennomføring av eiermøter. Kommunen bør utarbeide retningslinjer for gjennomføring av eiermøter for å sikre at det ikke gis styringssignaler i møtene, og for å sikre at dette forblir en uformell arena.

Det føres i hovedsak referat fra eiermøtene. Det finnes ingen formell rutine for hvem som har ansvaret for dette. Revisor mener kommunen bør ha en rutine for referatføring som sikrer at det føres referat selv om formannskapssekretæren ikke møter.

Vi kommer til at det ikke føres referat fra alle eiermøter og kriteriet er dermed ikke fullt ut oppfylt.

6.2.1 Konklusjon:

Bodø kommune muliggjør i noen grad eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring.

6.3 Del 3 opplæring

I denne delen en beskriver vi hvordan Bodø kommune har forholdt seg til opplæring av folkevalgte og styremedlemmer. Denne delen krever dermed ingen konklusjon. Vi har likevel valgt å kort oppsummere våre funn.

Kommunen mangler en strategi om opplæring i eierskapsmeldingen. Vår vurdering er at Bodø kommune er best tjent med riktig kompetanse i sine styrer.

Selv om opplæring har vært gjennomført og tilbudt også til styremedlemmer tidligere, kan det være en fordel å få formalisert dette gjennom et prinsipp om opplæring av folkevalgte og styremedlemmer i eierskapsmeldingen.

6.4 Anbefalinger

1. Bodø kommune skal minst en gang hver valgperiode utarbeide en fullstendig eierskapsmelding som skal vedtas av bystyret.
2. Bodø kommune må i eierskapsmeldingen få på plass konkrete eierstrategier for alle sine selskap.
3. Bodø kommune bør i eierskapsmeldingen få på plass et prinsipp om opplæring, og hvem som skal ha tilbud om dette.
4. Bodø kommunes eierskapsmelding bør være lett tilgjengelig på kommunens hjemmesider.
5. Bodø kommune bør i eierskapsmeldingen konkretisere et prinsipp om balansert kjønnsrepresentasjon, og følge opp dette i styrene.
6. Bodø kommune bør ha retningslinjer for gjennomføring av eiermøtene.
7. Bodø kommune bør utarbeide en rutine for å jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.
8. Bodø kommune bør søke å få etablert rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten.
9. Bodø kommune bør ha en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer.

7. Kommunedirektørens kommentar

Rapporten ble sendt til kommunedirektøren for høringssvar. Revisjonen mottok kommentar fra kommunedirektøren den 21.11.2023.

Kommunedirektørens kommentar har ikke ført til endringer i rapportens innhold.

Kommentaren ligger i sin helhet som vedlegg nr. 1 til denne rapporten.

8. Referanser

Lover og forskrifter

Aksjeloven (1997). Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) (Lov 13.06.97)

IKS- loven (1999). Lov om interkommunale selskaper (IKS- loven)) (Lov 29.01.99)

Kommuneloven (2018). Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) (Lov 22.06.2018).

Havne- og farvannsloven (2019). Lov om havner og farvann. (Lov 21.06.19).

Offentlige dokument

Ot. Prp. Nr. 97 (2002- 2003) om endringer i aksjeloven, allmennaksjeloven og i enkelte andre lover

Prop. 46 L (2017-2018) Om lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Elektroniske kilder

Framsikt (2023). *Eierstyring og eierskapsmelding- bedre og mer effektivt med Framsikt?* <https://framsikt.no/blogg/eierstyring-og-eierskapsmelding-bedre-og-mer-effektivt-med-framsikt/> (Lest: 13.10.23)

Karrierestart- Stillingsannonse rådgiver eierskapsoppfølging: <https://karrierestart.no/ledig-stilling/2390699>

KS Folkevalgtprogram (2020) Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll.

Norsk by- og regionforskning (NIBR) Rapport 2015:1. *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap.*

Samfunnsbedriftene (2022). Eierstyring av kommunale selskaper: *hva kjennetegner god eierstyring?* <https://www.samfunnsbedriftene.no/artikkel/hva-kjennetegner-god-eierstyring> (Lest: 07.11.23)

Dokumenter Bodø kommune

Agenda fagdag styremedlemmer

Bodø kommunes eierskapsforvaltning- administrativ opplæring

Bystyrevedtak

Eierskapsmelding 2021

Eierstrategier for aksjeselskap

Eierstrategier og retningslinjer for foretak

Felles strategier for samarbeid og eierstyring

Invitasjon til fagdag 03.09.20

KS Konsulent styrekurs- september 2020

Selskapsoversikt Bodø kommune

Dokumenter selskapene

Aksjonæravtaler

Dokumenter fra representantskapsmøter

Generalforsamlingsdokumenter

Protokoller styremøter i perioden 2019- 2023

Referat fra eiermøter perioden 2019-2023

Selskapsavtaler

Styreinstrukser

Vedtekter

Årsberetninger

Annet

Jacobsen (2005). *Hvordan gjennomføres undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Høyskoleforlaget.

Salten Regionråd strategidokumenter «Saltenstrategier» (2016-2020 og 2020-2024)

9. Vedlegg

Vedlegg 1 – Kommunedirektørens uttalelse

Kommunedirektøren er i hovedsak enig i de funn og anbefalinger som fremkommer i Salten kommunerevisjons rapport. Rapporten danner et godt grunnlag for den videre profesjonaliseringen av kommunens eierstyring- og oppfølging, og vil inngå som et viktig underlagsdokument ved revisjon av eierskapsmeldingen og eierstrategiene.

Kommunedirektøren mener det er jobbet strukturert og målrettet med eierskap i siste kommunevalgperiode, men ser også behov for forbedringer. Bystyret har vedtatt å etablere en ny stilling som rådgiver for eierskapsoppfølging. Kommunedirektøren samler med dette eierstyringen og eierskapsoppfølgingen i Samfunns- og næringsavdelingen, i nært samarbeid med Økonomi- og finansavdelingen. Dette grepet skal bidra til koordinering av eierskapet og bidra til å se det bedre i sammenheng. Stillingen vil sammen med andre fagressurser i administrasjonen utgjøre et team, og vil være et viktig innsatsmiddel for å imøtekomme anbefalingene fra kommunerevisjon. Stillingen vil ha som oppdrag å fungere som et strategisk og faglig sekretariat for politisk og administrativ ledelse, gjennom ytterligere profesjonalisering av eierskapsutøvelsen. Dette innebærer blant annet å bidra til gode prosesser for kompetent styresammensetting, eierskapsrapportering til bystyret, samt å følge opp selskapenes måloppnåelse og arbeid med kommunens eierforventninger.

For at formannskapet og bystyret skal kunne påvirke og styre selskapene i tråd med de mål og formål som er satt, er det viktig å være bevisst de mulighetene som ligger i en god og profesjonell eierstyring, og at eierskapspolitikken blir gjenstand for en bred og helhetlig prosess. Et grep for å sikre dette, kan blant annet være å forankre eierskapspolitikken i kommuneplanens samfunnsdel. Dette vil kommunedirektøren vurdere i forbindelse med rullering av denne. I oppfølgingen vil kommunedirektøren ta med seg revisjonens anbefalinger, men også benytte anbefalinger fra KS folkeopplæringsprogram 2019-2023 «Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll» <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/for-deg-som-folkevalgt/AnbefalingerEierskap2020.PDF>. Det er et viktig mål at revidering av eierstyringsdokumentene skal bidra til økt kunnskap om viktige hensyn en profesjonell eier må ta, og hva må på plass for å få til en god eierstyring av kommunens selskaper og foretak.

Med vennlig hilsen

Kjell Hugvik
Kommunedirektør
Bodø kommune

Vedlegg 2 – Utledning til revisjonskriterier

Utledning til revisjonskriterier del 1

Revisjonskriterier er de normer og krav som kan stilles til kommunens virksomhet på det området som er gjenstand for eierskapskontroll. De utgjør målestokken som kommunens praksis holdes opp mot, og grunnlaget for revisjonens vurderinger. Revisjonskriteriene er utledet fra kommuneloven §26- 1 og KS- Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll 2019-2023, heretter KS-anbefalinger. KS sine anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll er ikke obligatoriske, men er uttrykk for god praksis for kommunal eierstyring og er relevante kriterier å vurdere kommunens praksis mot.

Nedenfor vil vi oppstille kriteriene vi har utledet fra kommuneloven og KS- anbefalinger.

Problemstilling 1:

I hvilken grad har Bodø kommune eierskapsmelding i samsvar med kommuneloven § 26-1 og gjeldende anbefalinger om eierstyring?

Revidering av eierskapsmeldingen

Det går frem av kommuneloven § 26- 1 at kommuner minst en gang i valgperioden skal utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret/bystyret selv.

Kravet markerer kommunestyret/bystyrets ansvar for de verdier og tjenester som forvaltes av virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i, jmfør bokstav b.

På bakgrunn av dette har vi satt opp følgende kriterium:

1. Bodø kommune skal minst en gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret/bystyret selv.

Kommunens prinsipper for eierstyring

For å kunne definere en eierskapsmelding i henhold til kommuneloven § 26-1, stiller KS i sine anbefalinger krav til prinsipper en eierskapsmelding bør inneholde.

Eierskapsmeldingen skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring, jmfør kommuneloven § 26- 1 andre ledd, bokstav a. Andre ledd oppstiller minimumskravet til innholdet i en eierskapsmelding. At det dreier seg om minimumskrav innebærer at kommunene står fritt til å omtale andre forhold i tillegg, i henhold til kommuneloven §26- 1 andre ledd, bokstav a.

For å se om kommunens eierskapsmelding innholdsmessig er i henhold til KS- anbefalinger om eierstyring vil vi nedenfor ta utgangspunkt i de viktigste prinsippene fra KS- anbefalinger.

Vi går gjennom prinsippene og nedfeller kriterier for hvilket innhold eierskapsmeldingen skal ha.

På bakgrunn av dette har vi satt opp følgende kriterium:

2. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde kommunens prinsipper for eierstyring.

God opplæring

Det følger av KS anbefaling nr. 3 at kommunen bør sørge for god opplæring til folkevalgte om eierskap. For å styrke det kommunale eierskapet anbefales det at kommunestyret eller fylkestinget får tid til kompetanseutvikling, eksempelvis ved å avholde eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte tidlig i perioden.

I henhold til KS anbefaling nr. 3 er det viktig at kommunestyret som eier får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmuligheter kommunen har for de selskapene kommunen har eierandeler i. Det er ifølge KS anbefaling nr. 3 også viktig at folkevalgte får innsikt i de ulike rollene de har som folkevalgte, som styremedlemmer eller som medlemmer av representantskap eller generalforsamling. Rollen man har som folkevalgt i kommunestyret er ulik den rollen man har i selskapsorgan. Det er dermed viktig å være bevisst roller, styringslinjer og ansvarsfordeling, i henhold til anbefalingen.

På bakgrunn av dette har vi satt opp følgende kriterium:

3. Bodø kommunes eierskapsmelding bør inneholde et prinsipp om opplæring.

Eierskapsmeldingens tilgjengelighet

I henhold til KS anbefaling nr. 4 vil en eierskapsmelding sikre et grunnlag for nødvendige styringssignaler til selskapene og tydeliggjøre de folkevalgtes ansvar. I tillegg vil en eierskapsmelding bidra til å skaffe oversikt over kommunens samlede virksomhet, og bidra til åpenhet ovenfor omverdenen, jamfør anbefaling nr.4.

KS anbefaling nr. 4 tar for seg at eierskapsmeldingen bør være tydelig kommunisert og lett tilgjengelig. Både med tanke på selskapenes organer og kommunens innbyggere.

På bakgrunn av dette har vi satt følgende kriterium:

4. Bodø kommunes eierskapsmelding bør være tilgjengelig for selskapene og alle som har interesse av å sette seg inn i denne.

Oversikt over kommunens eierinteresser

Eierskapsmeldingen skal inneholde en oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i, jamfør kommuneloven § 26-1 andre ledd, bokstav b.

I merknad til kommuneloven § 26-1 bokstav b, fremgår det at eierskapsmeldingen skal inneholde en oversikt over alle virksomheter som kommunen har en form for eierinteresse i, uavhengig av hvilken organisasjonsform som er benyttet, og uavhengig av eierandelen størrelse. Eierskapsmeldingen skal omtale aksjeselskaper og interkommunale samarbeid etter IKS- loven, uansett om kommunen bare er deleier og selv om det er samarbeid. I tillegg skal eierskapsmeldingen i henhold til merknader til lovteksten, omtale samvirkeforetak, kommunalt oppgavefellesskap og vertskommunesamarbeid.

På bakgrunn av dette har vi satt følgende kriterium:

5. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde en oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i.

Kommunens formål med sine eierinteresser

Eierskapsmeldingen skal inneholde kommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i selskap/foretak i virksomhetene nevnt i bokstav b, jamfør kommuneloven § 26-1, bokstav c. Lovens bokstav c) stiller et krav om at eierskapsmeldingen skal ha konkrete eierstrategier per selskap.

Ettersom eierskapsmeldingen skal redegjøre for formålet med eierskapet i virksomheten må formålet ikke nødvendigvis være identisk med selskapets formål, i henhold til merknad til lovteksten.

I henhold til KS anbefaling nr. 1 bør kommunen kommunisere klart hva den ønsker å oppnå med sine selskaper og samarbeid. Revisjonen legger på bakgrunn av overnevnte til grunn at formål omfatter eierstrategi- hva kommunen ønsker å oppnå med sine selskaper og samarbeid, som det framkommer av KS anbefaling nr.1.

På bakgrunn av dette har vi satt følgende kriterium:

6. Bodø kommunes eierskapsmelding skal inneholde kommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomheten.

Årlig utarbeidelse av rapport om selskapenes tilstand

KS anbefaling nr. 4 tar for seg at lovens krav om utarbeiding av eierskapsmelding en gang i valgperioden er ikke til hinder for at dette kan skje oftere. Dette er særlig hensiktsmessig dersom kommunen har eierandeler i mange selskaper.

KS anbefaling nr. 4 anbefaler at kommunestyret/bystyret bør årlig utarbeide en eierskapsmelding eller rapport om selskapene for kommunestyret/bystyret. I henhold til KS anbefaling nr. 4 vil en eierskapsmelding sikre et grunnlag for nødvendige styringssignaler til selskapene og tydeliggjøre de folkevalgtes ansvar. I tillegg vil en eierskapsmelding bidra til å

skaffe oversikt over kommunens samlede virksomhet, og bidra til åpenhet ovenfor omverdenen, jamfør anbefaling nr.4.

Samtidig kan det i henhold til anbefaling nr. 4, være voldsomt å legge fram en full vurdering av eierskapet hvert år. Hvis ikke dette skjer fullt så ofte, så bør uansett kommunestyret/bystyret få seg forelagt en rapport om selskapene hvert år om økonomi, spesielle saker osv.

7. Bodø kommunes eierskapsmelding bør inneholde et prinsipp om årlig utarbeidelse av rapport om selskapenes status for bystyret.

Utledning til revisjonskriterier del 2

Problemstilling 2: I hvilken grad muliggjør kommunen eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og etablerte normer for god eierstyring?

Eierstyring i tråd med kommunens prinsipper og bystyrets vedtak

Kapittel 4 i eierskapsmeldingen angir at kommunens prinsipper for eierstyring i utgangspunktet er gjeldende for samtlige selskap. Kommunen skal utøve eierstyring i tråd med prinsippene. Der kommunens eierskapsmelding ikke dekker opp KS anbefalinger, vil vi anvende KS anbefalinger som kriterier.

Eierskapsmeldingen angir at når kommunen organiserer tjenesteproduksjonen innenfor kommunen som organisasjon, gjelder de styringssystemene som følger av kommuneloven: bystyret har i utgangspunktet all beslutningsmyndighet. Når bystyret velger å organisere en del av kommunens virksomhet gjennom ulike typer selskaper, får bystyret en eierrolle og må styre selskapet gjennom selskapets eierorgan. Det uttrykkes i eierskapsmeldingen at for at folkevalgte skal kunne styre selskapene i tråd med gitte formål, er det viktig at eierskapspolitikken blir gjenstand for en bred og helhetlig prosess.

Kapittel 2 i eierskapsmeldingen omhandler eierskapspolitikk. Det fremkommer i kapittelet at Bodø kommune har direkte eierandeler i aksjeselskaper, interkommunale selskaper, samt engasjement i stiftelser/selveide institusjoner. Disse selskapene forvalter store verdier. Videre deltar Bodø kommune i interkommunalt samarbeid.

Kommunens prinsipp nr. 2 for god eierstyring er følgende: Bodø kommune skal angi klare og langsiktige mål for selskapene. Styret er ansvarlig for å realisere målene.

KS anbefaling nr. 7 trekker frem at eierstyring skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak. Videre at eierstyringen skal skje gjennom eierorganet for selskapene og gjennom bystyret for foretakene. For selskapsformene AS og IKS anbefaler KS gjennom anbefaling nr. 7, at det bør etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyret og eierorganet som forankres i eierskapsmeldingen.

På bakgrunn av overnevnte har vi utledet følgende kriterium:

1. Eierstyringen skal utøves i tråd med kommunens prinsipper og innenfor rammen av bystyrets vedtak

Jevnlig revidere styringsdokumentene

Bodø kommunes eierskapsmelding angir at kommunedirektøren har en sentral rolle med hensyn til å utarbeide årlig eierberetning. Det er uklart hva som ligger i begrepet «eierberetning», men revisjonen velger å forstå dette som et dokument med innhold som samsvarer med en del av KS anbefaling nr. 5 om jevnlig revisjon av styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.

Det fremgår av KS anbefaling nr. 5 at kommunestyret jevnlig bør utarbeide og revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet. Dette vil eksempelvis være vedtekter i aksjeselskaper, og eventuelle andre styringsdokumenter. Anbefaling nr. 5 trekker frem at styret som et tillegg kan utarbeide egne strategidokumenter som peker ut hvordan og med hvilke faktorer selskapet kan oppnå de målene eierne har fastsatt. I mange selskaper vil det være aktuelt å ha en styreinstruks som legger føringer for styrets arbeid og saksbehandling.

På bakgrunn av overnevnte har vi utledet følgende kriterium:

2. Bodø kommune bør utarbeide og jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.

Krav til kompetanse og erfaring

Kommunens prinsipp nr. 8 for eierstyring, angir at styresammensetning skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra selskapets egenart. Prinsipp nr. 9 for eierstyring omtaler at godtgjørelse til styret skal fremstå som rimelig ut fra ansvar, kompetanse, arbeidsbyrde og virksomhetens kompleksitet.

KS anbefaling nr. 9 sier at kommunen som eierorgan må definere hva slags kompetanse og kapasitet som forventes av styremedlemmene. Det bør tilstrebes å ha en sammensetning med komplementær kompetanse og erfaring. Videre trekker KS anbefaling nr.9 frem at styret skal gjenspeile og representere selskapets behov, og bør ha supplerende kompetanse innen blant annet økonomi, organisasjon og om det markedet som selskapet opererer i. Styret bør også inneha faglig innsikt og god kjennskap til selskapets formål.

På bakgrunn av overnevnte har vi utledet følgende kriterium:

3. Bodø kommune skal ha tydelige krav om hva slags kompetanse og erfaring som kreves for å bli styremedlem i kommunens selskaper.

Balansert kjønnsrepresentasjon

Av KS anbefaling nr. 11 fremkommer det at eierorganet bør uavhengig av organisasjonsform tilstrebe balansert kjønnsrepresentasjon i styret. Kjønnsbalansen bør sikres både blant de faste medlemmene til styret og blant varamedlemmene. I henhold til IKS- loven § 10 er det krav om balansert kjønnsrepresentasjon i styrene. Reglene i aksjeloven § 20- 6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende for aksjeselskap hvor kommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene i selskapet.

På bakgrunn av overnevnte har vi utledet følgende kriterium:

4. Eierorganet bør sørge for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.

Rutine for vurdering av habilitet

KS anbefaling nr. 9 inneholder en anbefaling om å vurdere spørsmål om habilitet ved valg av styremedlemmer. Anbefaling nr. 9 angir at styreverv i selskaper er et personlig verv, hvor medlemmer i styret representerer bare seg selv og skal ivareta det beste for alle eierne. Dersom medlemmer av folkevalgte organer (medlemmer av kommunestyret) velges til styremedlemmer i selskaper, bør det vurderes om vedkommende kan bli inhabil.

På bakgrunn av overnevnte har vi utledet følgende kriterium:

5. Bodø kommune bør ha en klar rutine for vurdering av habilitet ved valg av styremedlemmer.

Jevnlig vurdere styrets kompetanse

Etter KS anbefaling nr. 12 bør styret jevnlig vurdere egen kompetanse ut fra eiernes formål med selskapet. Styret bør derfor etablere rutiner for å sikre nødvendig kompetanse. For å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål, anbefales det etter anbefaling nr. 12 at styret etablerer følgende rutiner:

- Foreta en egnevaluering hvert år.
- Vurderer behovet for ekstern styreopplæring. Nye styremedlemmer skal gis opplæring om ansvar, oppgaver og rollefordeling.
- Gjennomfører styreseminarer om roller, ansvar og oppgaver.
- Fastsetter en årlig plan, herunder møteplan, for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring.
- Gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse i en årsrapport.

På bakgrunn av overnevnte har vi satt følgende kriterium:

6. Styrene bør etablere rutiner for å jevnlig vurdere styrets kompetanse opp mot eiernes mål for virksomheten.

Bruk av valgkomite

Eierskapsmeldingens kapittel med overskriften «bystyret» omtaler bystyrets ansvar og oppgaver. Bystyret som kommunens øverste myndighet, har ansvar for den samlede virksomheten, og har av den grunn en sentral rolle i kommunens eierforvaltning. Av eierskapsmeldingen fremgår det at formannskapet skal:

Videre kommer det frem av eierskapsmeldingen at bystyret skal oppnevne en valgkomite bestående av tre personer som fremmer forslag på kandidater til selskapenes styrer der selskapene ikke har valgkomite. I selskaper med egen valgkomite vil valgkomiteen innstille medlemmer til selskapets valgkomite der dette ikke ivaretas av selskapenes vedtekter.

KS anbefaling nr. 10 mener det bør fastsettes i vedtektene eller selskapsavtalen at valg av styrer bør skje ved bruk av valgkomite. Det bør lages retningslinjer som regulerer komiteens arbeid. Ordningen med valgkomite er ikke lovregulert, og den bør derfor vedtektsfestes eller nedfelles i selskapsavtalen.

På bakgrunn av overnevnte har vi utledet følgende kriterier:

7. Bruk av valgkomite bør vedtektsfestes i selskapets vedtekter eller selskapsavtalen

Eiermøter

Under kapittel 3, «eierstyring i Bodø kommune» fremkommer det at hovedformålet med eierstyring er å sikre god utvikling for selskapene, langsiktig verdiskapning og god og forutsigbar styring, samt sørge for å følge opp vedtatt eierpolitikk og eierstrategier. Løpende eierstyring innebærer regelmessig og formalisert kontakt mellom kommunen og selskapene/-foretakene, sikre god rapportering på mål og forventninger, sikre gode prosesser ved gjennomføring av valg, strategiendringer med videre. Revisjonen velger å tolke dette som at det siktes til uformelle møter som eiermøter.

Eierskapsmeldingen har et punkt gjeldende kommunedirektørens rolle. Kommunedirektøren har en sentral rolle med hensyn til å bistå/delta i eiermøter sammen med selskapsledelse. Det fremgår videre at ordfører og kommunedirektør representerer kommunen på eiermøter.

I henhold til KS anbefaling nr. 6 bør det ikke legges føringer eller «gis signaler» i eiermøtene som kan anses å gripe inn i styrets myndighetsområde. Jamfør KS anbefaling nr. 6 er et eiermøte et møte mellom kommunen som eier, styret og daglig leder for selskapet. Et eiermøte er en uformell arena, der det ikke skal treffes vedtak, men hvor både eieren og selskapet kan ha gjensidig informasjonsutveksling, forventningsavklaringer og drøfte generell utvikling og rammevilkår for virksomheten. Eiermøter er ikke lovpålagt, men kan være

hensiktsmessige for kommunens eierstyring av selskapet. Etter anbefaling nr. 6 skal all eierstyring formelt skje i representantskapet eller generalforsamlingen.

Styring som griper inn i styrets myndighetsområde gitt av formannskapet og bystyret (generalforsamlingen) bør etter dette ikke forekomme i eiermøtene.

For at bystyret skal kunne føre kontroll med eierstyringen, slik det fremgår ovenfor under punktet om bystyrets oppgaver, er det helt nødvendig at det føres formelle referater fra eiermøtene.

På bakgrunn av dette har vi utarbeidet følgende kriterier:

8. Det bør regelmessig gjennomføres eiermøter mellom eierne og selskapet for å bidra til god kunnskap og dialog med selskapet
9. Bodø kommune bør ha retningslinjer for gjennomføring av eiermøtene, slik at det ikke gjennomføres eierstyring utover det som er vedtatt av bystyret og/eller formannskapet
10. Det bør føres formelle referater fra alle eiermøter

Salten kommunerevisjon IKS

Org.nr.: 986 655 271 MVA

post@salten-revisjon.no | salten-revisjon.no

Hovedkontor - Fauske

Postadresse: Postboks 140, 8201 Fauske

Besøksadresse: Torggata 10, 8200 Fauske

Avdelingskontor - Bodø

Postadresse: Postboks 429, 8001 Bodø

Besøksadresse: Central Atrium, Dronningensgt. 18 4.etg